

Znamo li dovoljno o električnoj cigareti?

Smola, Valentina

Undergraduate thesis / Završni rad

2017

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Technical College in Bjelovar / Visoka tehnička škola u Bjelovaru**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:144:202782>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-19**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository of Bjelovar University of Applied Sciences](#)

VISOKA TEHNIČKA ŠKOLA U BJELOVARU
STRUČNI STUDIJ SESTRINSTVA

Znamo li dovoljno o električnoj cigareti?

ZAVRŠNI RAD BR.

87/SES/2016

Valentina Smola

Bjelovar, ožujak 2017.

Visoka tehnička škola u Bjelovaru

Trg E. Kvaternika 4, Bjelovar

1. DEFINIRANJE TEME ZAVRŠNOG RADA I POVJERENSTVA

Kandidat: **Smola Valentina**

Datum: 13.12.2016.

Matični broj:000891

JMBAG:0314008815

Kolegij: **JAVNO ZDRAVSTVO**

Naslov rada (tema): **Znamo li dovoljno o električnoj cigareti?**

Područje: **Biomedicina i zdravstvo** Polje: **Javno zdravstvo i zdravstvena zaštita**

Grana: **Javno zdravstvo**

Mentor: **dr.sc. Zrinka Puharić**

zvanje: **viši predavač**

Članovi Povjerenstva za završni rad:

1. **Mirna Žulec, dipl.med.techn., predsjednik**
2. **dr.sc. Zrinka Puharić, mentor**
3. **dr.sc. Rudolf Kiralj, član**

2. ZADATAK ZAVRŠNOG RADA BROJ: 87/SES/2016

Studentica će u svom radu prikazati incidenciju pušenja u svijetu i Hrvatskoj, objasniti zašto je pušenje javnozdravstveni problem te putem društvenih mreža ispitati stavove i znanje stanovništva o električnoj cigareti, navesti što se o njoj pišu stručni i znanstveni izvori, te pokazati kako medicinska sestra prvostupnica može sudjelovati u prevenciji pušenja stanovnika i jačanju zdravih stilova života.

Zadatak uručen: 13.12.2016.

Mentor:

Zahvala

Zahvaljujem svim profesorima i predavačima Stručnog studija sestrinstva na prenesenom znanju, posebno mentorici/ dekanici dr. sc. Zrinki Puharić na stručnoj pomoći i uputama prilikom izrade ovog rada, te motivaciji i podršci tijekom studiranja.

Ovaj rad posvećujem svojoj obitelji, prijateljima i radnim kolegama, te im zahvaljujem na bezuvjetnom povjerenju i neizmjerne podršci koju su mi pružili tijekom studiranja!

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
1.1. Električna cigareta.....	2
1.1.1. Povijest električne cigarete.....	2
1.1.2. Sastav električne cigarete.....	3
1.1.3. Izgled električne cigarete.....	4
1.1.4. Razlozi za korištenje e- cigarete.....	5
1.1.5. Zakonska regulativa o korištenju električnih cigareta.....	7
1.1.6. Što kažu znanstvenici?.....	8
1.2. Pušenje kao javnozdravstveni problem.....	9
1.2.1. Fizička ovisnost o pušenju.....	10
1.2.2. Psihološka ovisnost o pušenju.....	10
1.2.3. Je li pušenje bolest?.....	11
1.3. Kako odgojiti nepušača?.....	12
1.4. Liječenje pušača.....	13
1.5. Uloga prvostupnice sestrinstva u prevenciji pušenja.....	15
2. CILJ RADA.....	17
3. ISPITANICI I METODE.....	18
4. REZULTATI RADA.....	19
5. RASPRAVA.....	63
6. ZAKLJUČAK.....	65
7. LITERATURA.....	66
8. KRATICE.....	70
9. SAŽETAK.....	71
10. SUMMARY.....	72
11. PRILOZI.....	73

1. UVOD

Pušenje duhana, kao masovna pojava bolesti ovisnosti, u današnje je vrijeme najraširenija socijalna bolest i prioritetan javnozdravstveni problem u svijetu i u našoj sredini. Bolest je stalno prisutna i u porastu. Posljedice pušenja odražavaju se ne samo na ljudskome zdravlju, u obliku bolesti, invalidnosti te višoj smrtnosti već i na socijalnim i gospodarskim područjima (izočnost s posla, smanjena učinkovitost i kvaliteta proizvoda) (1).

Procjenjuje se da u svijetu puši tri milijarde i tristo milijuna ljudi. Prema podacima Svjetske zdravstvene organizacije od posljedica pušenja u svijetu umire oko 6 milijuna ljudi svake godine. Zbog posljedica štetnog djelovanja duhana svakih 8 sekundi u svijetu umire jedan čovjek. Nažalost, nije uvijek jednostavno prestati pušiti, pogotovo ne za one osobe koje su počele pušiti vrlo rano, u mladenačkoj dobi ili čak još ranije (2).

Opći cilj je unaprjeđenje zdravlja stanovništva usvajanjem nepušenja kao zdravijeg načina života, uz istodobno smanjenje prevencije pušenja kao čimbenika rizika za niz kroničnih bolesti (bolesti cirkulacijskog sustava, maligne neoplazme, kronična opstruktivna bolest pluća itd.). Posebni ciljevi su prevenirati započinjanje pušenja u nepušača, posebno kod djece i mladih; osposobiti mlade da se odupru iskušenju i donesu pravilne odluke vezane uz nepušenje te smanjiti broj pušača na populacijskoj razini, smanjiti izloženost duhanskom dimu na javnim mjestima, radnom mjestu i kućnom okruženju, smanjiti štetne posljedice po zdravlje koje uzrokuje konzumacija duhanskih proizvoda, smanjiti morbiditet i mortalitet vezan uz pušenje (2).

U Hrvatskoj je svaka treća osoba pušač, a procjenjuje se da od bolesti vezanih uz pušenje godišnje umire čak 12.000 do 14.000 osoba. Osim što se na cigarete često troši više nego na kruh i mlijeko zajedno, zabrinjavajući je i podatak da je dobna granica pušača u Hrvatskoj pomaknuta sa 13 na 11 godina. Otkad se na tržištu pojavila električna cigareta veliki broj pušača smatra da će im upravo ona pomoći da smanje ili da prestanu s pušenjem (3).

1.1. Električna cigareta

Električna cigareta ili e-cigareta je ručni elektronički uređaj koji isparava aromatizirane tekućine u obliku pare koje potom korisnik udiše. Tekućina u električnim cigaretama nazvana je e-tekućina i obično je sastavljena od nikotina, propilenglikola, glicerina i arome (4). Neke e-tekućine ne sadrže nikotin (5).

1.1.1. Povijest električne cigarete

Najraniji izum električne cigarete može se pripisati Herbertu A. Gilbertu, koji je 1963. godine patentirao bezdimnu cigaretu koja je uključivala zamjenu za gorenje papira i duhana. Uređaj je proizvodio paru s okusom, a bez nikotina. Patent je odobren 1965. godine.

Gilbertov izum bio je ispred svog vremena. Bilo je prototipova, ali ostao je nezapažen i nikada nije bio komercijaliziran jer je u to vrijeme pušenje duhanskih cigareta bilo u modi. Godine 2013. Gilbert je izjavio da današnja električna cigareta prati osnovni dizajn iznijet u svom originalnom patentu (6).

Hon Lik, kineski farmaceut i izumitelj koji je radio kao znanstveni farmaceut za društvo za proizvodnju ginseng proizvoda, pripisuje si izum moderne električne cigarete. Likov izum bio je namijenjen da bude alternativa prestanku pušenja (7).

Hon Lik registrirao je patent za moderni dizajn električne cigareta 2003. godine. Električnu cigaretu je prvi uveo na domaćem, kineskom, tržištu 2004. godine. Električnom cigaretom se probio na europsko i američko tržište u 2006. i 2007. godini.

Godine 2007. britanski poduzetnici Umer i TariqŠejh izumili su cartomizer.

Cartomizer je mehanizam koji integrira grijaće spirale u tekućim komorama. Oni su pokrenuli ovaj novi uređaj u Velikoj Britaniji u 2008. godine, a dizajn je sada široko prihvaćen od strane većine proizvođača električnih cigareta (8).

1.1.2. Sastav električne cigarete

Glavne komponente e-cigarete su pisak, spremnik, grijaći element/ raspršivač, mikroprocesor, baterija, a kod ponekih i LED svjetlo na kraju (9).

Jedina iznimka su mehaničke e-cigarete koje ne sadrže nikakvu elektroniku; krug zatvoren mehaničkim djelovanjem prekidača. Raspršivač sadrži mali grijač, ili svitak, koji isparava e-tekućina i pomaže upijanju materijala za usisavanje tekućine na zavojnici.

Kada korisnik pritisne gumb ili (u nekim varijantama) aktivira senzor tlaka, udisanjem grijaći element raspršuje tekućinu.

E-tekućina dosegne temperaturu otprilike 100- 250 ° C unutar komore za stvaranje aerosola pare, koje korisnik zatim udahne, a ne dim cigarete . Aerosol daje okus i dojam sličan pušenju duhana(10).

Postoje tri glavne vrste e-cigarete:

- Cigalikes- izgleda kao cigareta;
- Ega- veća je od cigalike s punjivim spremnikom tekućina;
- Mehanička- sastavljena od osnovnih dijelova.

Kao što se industrija e-cigarete i dalje razvija, novi proizvodi se brzo razvijaju i izlaze na tržište. Trenutno na tržištu postoji više od 250 različitih e-cigareta.

E-tekućina je smjesa koja se koristi u proizvodima kao što su e-cigarete i općenito se sastoji od propilenglikola, glicerina, vode, nikotina i arome . Dok sastojci variraju tipična tekućina sadrži 95% propilen-glikol i glicerin (11). Postoje mnoge e-tekućine proizvođača u SAD-u i diljem svijeta, s otprilike 8.000 okusa (12).

1.1.3. Izgled električne cigarete

Slika 1. (Unutarnji i vanjski izgled električne cigarete)(13)

Slika 2. (Bočice u kojima se nalaze različite vrste aroma za električnu cigaretu)(14)

1.1.4. Razlozi za korištenje e- cigarete

Razlozi za korištenje e-cigarete se često odnose na odvikavanje od pušenja i rekreaciju. Iako mnogi pušači električnih cigareta vjeruju da je zdravije od pušenja običnih duhanskih cigareta, neki su zabrinuti zbog mogućih štetnih učinaka na zdravlje.

Pušači ih koriste jer je na nekim mjestima kao što su npr. restoran, kino, kazalište, pušenje zabranjeno, dok ih neki rabe kako bi smanjili pušenje ili kao sredstvo odvikavanja od pušenja (11). Električne cigarete ne ostavljaju neugodan miris na odjeći kao duhanske cigarete. Mnogi korisnici ih koriste jer vjeruju da su manje štetne za zdravlje od duhanskih cigareta (15).

E-cigarete su predstavljene kao "novije, zdravije, jeftinije i jednostavnije" za korištenje, to su razlozi zašto su korisnici počeli s njihovim korištenjem (16).

E-cigareta ima okus sličan tradicionalnim duhanskim cigaretama, a pušači se ne slažu oko toga je li to prednost ili mana. Većina anketiranih korisnika na konvenciji e-cigareta opisuje ih jeftinijim od duhanskih cigareta (17).

Neke ankete su otkrile da je preko 40% korisnika izjavilo da koriste uređaj zbog toga što je pušenje običnih cigareta zabranjeno na određenim mjestima (18).

Pušenje e-cigarete je postalo privlačno među mladima diljem svijeta.

Marketing e-cigareta se svidio mladim ljudima, kao i odraslima. Adolescenti eksperimentiraju s e-cigaretama što može biti senzacionalizam ponašanja, a nije vjerojatno da će biti povezano sa smanjenjem pušenja duhanskih proizvoda ili prestankom pušenja. Glavni razlozi zbog koji ih mladih ljudi isprobavaju su znatiželja, moderan dizajn i veliki asortiman okusa. E-cigarete su sve popularnije među tinejdžerima(19).

Neke države su zabranile prodaju e-cigareta maloljetnicima, ali tinejdžeri su ih naručivali internetom.

Njihova jednostavna dostupnost (online ili Mall kiosk), uz svoju široku lepezu okusa punjenja (primjerice okusi: kava, metvica, slatkiši i voćni okusi), pomogli su da budu posebno atraktivne za ovu dobnu skupinu. U sklopu FDA novih propisa kako bi se zaštitilo zdravlje mladih osoba, u nekim državama maloljetnici više neće moći kupiti e-cigarete osobno ili online. Tekućina u e-

cigareti osim nikotina može sadržavati i potencijalno opasne tvari poput psihoaktivnih droga, npr. THC /tetrahidrokanabinol/ (20).

1.1.5. Zakonska regulativa o korištenju električnih cigareta

Zakonska regulativa o korištenju e-cigareta razlikuje se od zemlje do zemlje.

Zbog mogućeg odnosa s duhanskim zakonima i medicinskom politikom lijekova, o propisima e-cigareta se raspravljalo u mnogim zemljama. Tvrtke koje proizvode e-cigarete su pritom za zakone koji podržavaju njihove interese.

US Department of Transportation zabranio je korištenje e-cigareta na komercijalnim letovima. Ovo pravilo se primjenjuje na sve avionske letove do i od SAD-a (21).

Pravni status e-cigareta je trenutno u tijeku u mnogim zemljama. U SAD-u i Velikoj Britaniji, upotreba i prodaja e-cigarete je legalna za odrasle osobe. Od 8. kolovoza 2016. FDA je proširio svoju regulatornu ovlast koja uključuje e-cigarete. Prema ovoj odluci FDA će procijeniti određena pitanja, uključujući sastojke, značajke proizvoda i zdravstvene rizike, kao i njihove žalbe maloljetnika i ne-korisnika. FDA pravilo zabranjuje pristup maloljetnicima, a njihova prodaja u svim trgovinama samoposlužnih aparata nije dopuštena (22).

U svibnju 2016. godine FDA je upotrijebila svoje ovlasti u okviru Zakona o nadzoru i prevenciji duhana tako da se e-cigarete i e-tekućine smatra duhanskim proizvodom, što je značilo da namjerava regulirati marketing, označavanje i proizvodnju uređaja i tekućine (23). U veljači 2014. godine Europski parlament donio je propise koji zahtijevaju standardizaciju i kontrolu kvalitete za tekućine i isparivače te otkrivanje sastojaka u svrhu zaštite javnog zdravstva (24).

Sjedinjene Američke Države su u najmanje 48 država i 2 teritorija zabranile prodaju e-cigareta maloljetnicima. Budući da ne sadrže duhan, televizijsko oglašavanje u SAD-u nije ograničeno. Neke zemlje su regulirale e-cigarete kao medicinski proizvod, iako ih nisu odobrili kao sredstvo za prestanak pušenja (25).

1.1.6. Što kažu znanstvenici?

Mnoge medicinske organizacije su dale izjave o zdravlju i sigurnosti. Postoji opće slaganje da e-cigareta ima manje toksičnih tvari nego duhan. Međunarodna organizacija oklijevala je preporučiti e-cigarete za odvikavanje od pušenja, zbog ograničenog dokaza o djelotvornosti i sigurnosti (26).

U kolovozu 2016. godine Svjetska zdravstvena organizacija (WHO) ustanovila je da "ne postoji" dovoljno istraživanja koji mogu izmjeriti relativni rizik. Stoga, nema specifičnog uvida o tome koliko je u odnosu na duhanske cigarete „sigurnija“ uporaba tih proizvoda (27).

U srpnju 2014. godine, WHO izdaje izvješće kako postoje ograničeni dokazi da e-cigareta može pomoći u prestanku pušenja, ali ne dolazi do zaključaka. Pušače bi trebalo poticati na korištenje odobrene metode za pomoć u prestanku pušenja, iako e-cigareta može imati ulogu u pomaganju onima koji nisu uspjeli s drugim sredstvima. Pušači će dobiti maksimalnu korist za zdravlje ako u potpunosti prestanu sa konzumiranjem nikotina (28).

2014. godine US FDA je izjavio: "E-cigarete nisu u potpunosti ispitane, tako da potrošači za sada ne znaju potencijalne rizike e-cigareta kada se koriste onako kako bi trebalo, koliko su nikotin ili druge potencijalno štetne kemikalije koje udišu tijekom uporabe, ili postoje li bilo kakve prednosti povezane uporabom tih proizvoda. Iako one ne proizvode dim duhana, e-cigarete i dalje sadrže nikotin i druge potencijalno štetne kemikalije (29).

U zajedničkoj izjavi 2015. godine javno zdravstvo Engleske i dvanaest drugih UK medicinskih tijela zaključilo je: "E-cigarete su znatno manje štetne od pušenja duhanskih cigareta". PHE također navodi da je pušenje e-cigarete 95% manje štetno od pušenja duhanskih cigareta. FDA je 2016. godine naveo svoj stav kako su e-cigarete "vjerojatno manje opasne po zdravlje, nego nastavak pušenja tradicionalnih duhanskih cigareta" (8).

Ispitivanjem nekih proizvoda za e-cigarete utvrđeno je da pare sadrže poznate kancerogene tvari i otrovne kemikalije (kao što su formaldehid i acetaldehid), kao i potencijalno toksične metale i nanočestice od mehanizma koje isparava (30).

1.2. Pušenje kao javnozdravstveni problem

Svjetska zdravstvena organizacija upozorava da svakih osam sekundi u svijetu umire jedan čovjek uslijed posljedica štetnog djelovanja duhana. Prema procjenama, danas u svijetu puši milijardu i tristo milijuna ljudi, a blizu pet milijuna ljudi godišnje umire od posljedica pušenja. Ukoliko se ne zaustave sadašnji trendovi, do 2030. godine broj umrlih od bolesti vezanih uz pušenje mogao bi se udvostručiti i dosegnuti deset milijuna.

U Republici Hrvatskoj je najmanje svaka treća odrasla osoba pušač, a procjenjuje se da od bolesti vezanih uz pušenje godišnje umire preko 9.000 ljudi ili gotovo svaka peta umrla osoba(2).

Prema procjenama Svjetske zdravstvene organizacije, u razvijenim zemljama svijeta puši: 41 posto muškaraca i 21 posto žena, a u zemljama u razvoju: 48 posto muškaraca i 8 posto žena, uz napomenu da je broj žena koje puše u nizu zemalja u porastu. U Hrvatskoj je početkom sedamdesetih godina 20. stoljeća, prema rezultatima velikog ispitivanja, pušilo 57,6 posto muškaraca i 9,9 posto žena u dobi 20- 65 godina.

Podaci iz Hrvatske zdravstvene ankete provedene 2003. godine, navode da 27,4 posto osoba (33,8 posto muškaraca i 21,7 posto žena) u dobi 18 i više godina puši. Visoka je učestalost pušenja kod mladih osoba (18- 29 godina), naročito u istočnoj regiji Hrvatske (46 posto), a u osoba starijih od 64 godine učestalost pušenja je znatno niža.

Prema rezultatima istraživanja provedenog 2003. godine procjenjuje se da u Hrvatskoj ima oko 960.000 redovitih pušača (31).

Pušenje uzrokuje, ali i pospešuje mnoge bolesti, time smanjuje kakvoću života i skraćuje čovjekov životni vijek, o čemu svjedoče mnoga istraživanja. Pušači se razlikuju konstitucijom, nasljednim svojstvima, životnom dobi, spolom, pušačkim *stažom*, količinom dnevno popušanih cigareta, načinom pušenja i drugim osobinama i okolnostima važnim za stupanj oštećenja zdravlja duhanskim dimom. Rizik obolijevanja postaje veći ako je pušenje udruženo s drugim rizičnim čimbenicima, kao što su alkoholizam, pretilost, šećerna bolest, uzimanje oralnih kontracepcijskih sredstava (antibebi-pilule), nedovoljno kretanje i dr.(32).

U djelatnosti opće medicine u Republici Hrvatskoj 2010. godine skupina bolesti dišnog sustava, kao i bolesti srca i krvnih žila, nalaze se u pet vodećih skupina bolesti(2).

1.2.1. Fizička ovisnost o pušenju

Nikotin, a vjerojatno i drugi sastojci duhanskog dima, izrazito djeluju na vegetativni živčani sustav. Djelovanje se može u početku privikavanja na pušenje očitovati neugodnim fenomenima već navedenim simptomima trovanja nikotinom, a kasnije ostaje manje-više ugodan osjećaj relaksacije. (3).

Nikotin se ugrađuje u metabolizam, fiziološke reakcije određenih sustava mijenjaju se i prilagođuju njegovom postojanju. Oduzme li se pušaču nikotin fiziološke reakcije spomenutih sustava moraju se ponovno prilagoditi metabolizmu bez nikotina što je praćeno brojnim nuspojavama (vrtoglavicom, padom tlaka, probavnim smetnjama, nemirom i sl.) (3).

1.2.2. Psihološka ovisnost o pušenju

Psihološku ovisnost trebalo bi shvatiti kao nemogućnost prekida određene navike, odnosno takvog tipa ponašanja. Ovisnost o duhanu ne mora biti samo izraz potrebe da se svaka životna poteškoća ublaži cigaretom, već je i izraz psihičkog i metaboličkog stanja koje nastupa nakon pušenja duhana. Svaka i najmanja poteškoća; psihička, fizička i društvena, lako će zbog toga dovesti do recidive (povratak na "cigaretu"). Recidiva će često nastupiti i bez psihičkog stresa, štoviše, i ako se osoba dovede u optimalno psihičko stanje. Pušač će često naći mnogobrojne isprike za svoje ponašanje i recidivu. Možda je najjednostavnije tumačenje da se psihička ovisnost javlja postupnim navikavanjem. Takvo ponašanje je uigrano i donosi ugodan osjećaj i raspoloženje. Budući da se takav ugođaj često traži, određeni tip ponašanja veže se uz različite podražaje iz okoline, uz koje se s vremenom počinje stalno ponavljati. Tako dolazi do uvjetnog vezanja ponašanja uz neki podražaj i do formiranja uvjetnog refleksa. Pušenje se može uvjetno vezati za frustracije i neugodnosti. Svi pušači dobro poznaju pojačanu potrebu za pušenjem u takvim situacijama(3).

Katkada je pušač zasićen, skoro otrovan duhanom, ima neugodan osjećaj izgorjelosti u ustima, a pali jednu cigaretu za drugom jer je to uigrani način ponašanja u toj situaciji.

Ponekada je psihička ovisnost toliko jaka da prestanak pušenja bez nečije stručne pomoći nije moguć (3).

1.2.3. Je li pušenje bolest?

Posljedice pušenja duhana na zdravlje jasno pokazuju da je pušenje bolest koju treba prevenirati i liječiti kao i druge bolesti ovisnosti. Pasivno pušenje je također javnozdravstveni problem jer duhanski dim jednako narušava zdravlje i nepušačima koji se nalaze u neposrednoj pušačkoj okolini. Zbog toga pušenje ne može biti privatna stvar pojedinca pušača, nego je istovremeno i problem obitelji, radne sredine i cjelokupnog društva (1).

Svjetska zdravstvena organizacija daje slijedeće stavove o pušenju:

1. Pušači umiru ranije od nepušača.
2. Pušenje je uzročnik mnogih bolesti (infarkt, rak bronha te teške plućne poteškoće).
3. Pušači češće traže medicinsku pomoć i hospitalizaciju.
4. Pušači su češće na bolovanju.
5. Pušači umiru zbog koronarne bolesti 2 puta češće od nepušača, zbog bronhitisa 15 puta, zbog raka grkljana 15 puta, zbog raka bronha 20 puta (32).

Važno je napomenuti da pušenje općenito negativno djeluje na zdravlje, te zbog toga pušači prije stare, postaju brže manje radno sposobni, ranije umiru, te se sve bolesti kod takvih osoba teže liječe. Ovisnost o pušenju nije teška ovisnost kao ovisnost o alkoholu ili drogama, no ipak pokazuje niz značajki tipičnih za bolesti ovisnosti. Ona ima izdvojeno mjesto od drugih ovisnostima iz nekoliko razloga koji slove kao "prednosti" ispred drugih:

1. Pušenje, iako oštećuje zdravlje, ne izaziva neposredne moždane poremećaje;
2. Riječ je o obliku ponašanja koje je široko društveno prihvaćeno;
3. Pušenje načelno ne dovodi do teških društvenih i gospodarskih poremećaja pojedinca, obitelji i društva;
4. Pušenje nije uzrok asocijalnih i antisocijalnih oblika ponašanja, ako se onečišćavanje okoline dimom ne smatra takvim ponašanjem(32).

Pušači se na svaki prigovor brane pred samim sobom i društvom, tvrdeći da je pušenje njihov osoban, intiman problem, u koji se nitko nema pravo miješati. Pušenje dovodi do veoma karakterističnog *ovisničkog* tipa ponašanja, iako pušenje ne dovodi do teških uočljivih poremećaja psihičkog stanja. Pušenje ne samo da ugrožava pušače, nego i osobe koje se nalaze u neposrednoj pušačevoj blizini. Pasivan pušač je osoba koja je u pušačevoj blizini (3).

1.3. Kako odgojiti nepušača?

Roditeljima treba objasniti da će odgoj za nepušenje bez njihova sudjelovanja imati vrlo ograničen domet(32).

Roditelji bi trebali:

1. Naučiti mlade da žive s ograničenjima, tj. da nije potrebno imati sve i da se ne mora sve doživjeti. Djeca koja nisu naučila živjeti s ograničenjima, htjet će kasnije sve imati i probati, pa tako i cigarete, ali i druga sredstva koja mogu prouzročiti ovisnost.
2. Odgajati mlade za samostalno odlučivanje u prihvaćanju postupaka koji služe njihovu zdravlju, tj. odbijanju postupaka koji narušavaju zdravlje.
3. Poticati razvitak " hobija " i uključivanje djece u različite korisne aktivnosti.
4. Razviti osjećaj sigurnosti i povjerenja u roditelje, kako bi roditeljima povjerali sve svoje doživljaje i poteškoće, kao i povjerenje roditelja u djecu.
5. Razviti naviku da roditelji razgovaraju s djecom (32).

1.4. Liječenje pušača

Naviku pušenja stječemo postupno, tako je i odvikavanje od pušenja proces u kojem pušač postupno stekne nove navike i uči kako opstati kao nepušač. Odvikavanje od pušenja često znači i napuštanje pušačkog društva i prijatelja, što još više otežava odvikavanje i stvara nedoumicu pušaču.

Što se tiče odluke o prestanku pušenja prvostupnica sestrištva savjetovat će pušaču da odluka mora biti čvrsta, dobro utemeljena, a u procesu odvikavanja uz određene programe veliku pomoć pušaču mogu pružiti obitelj, prijatelji ili kolege s kojima dijeli životni radni prostor, dakako ako sami nisu pušači (32).

Pušač koji želi prekinuti pušenje obično to pokušava učiniti na jedan od slijedeća tri načina:

1. Pušenjem većeg broja cigareta uzastopce, kako bi se razvilo gađenje prema pušenju (može biti opasno čak i za pušače koji se osjećaju zdravima, te uzrokovati zastoj rada srca i disanja. Takvim postupcima odvikavanja počinje pušenje još većeg broja cigareta nego prije);
2. postupnim smanjivanjem broja cigareta na dan (ne baš djelotvorno jer se tijekom dugog razdoblja smanjivanjem broja cigareta samo produžuje agonija pušača);
3. napuštanjem pušenja odjednom (obično je najdjelotvorniji postupak);

Treba naglasiti da se tijekom odvikavanja od pušenja ne preporučuje uzimati alkoholna pića koja povećavaju želju za cigaretom. Onima koji se nikako ne mogu odreći pušenja preporučuje se slijedeće:

1. Smanjiti broj popušanih cigareta;
2. manje uvlačiti duhanski dim;
3. odbaciti bar trećinu cigarete;
4. izvaditi cigaretu iz usta između dva dima;
5. pušiti cigarete s manjim sadržajem nikotina i katrana(32);

U svrhu preventivnih mjera protiv pušenja, Ministarstvo zdravlja RH, u skladu s planiranim aktivnostima koje se temelje na preporukama Vijeća Europe o okolišu bez duhanskog dima, a koje bi između ostalih trebali provoditi i Županijski zavodi za javno zdravstvo donijelo je sljedeće smjernice:

1. informiranje, educiranje, buđenje svijesti javnosti o nepušenju kao kvalitetnijem načinu života i štetnim posljedicama pušenja,
2. poticanje odvikavanja od pušenja uz osiguranje stručne i druge pomoći osobama koje žele prestati pušiti;
3. smanjenje izloženosti duhanskom dimu/ zaštita od pasivnog pušenja;
4. smanjenje dostupnosti duhanskih proizvoda;
5. smanjenje izloženosti javnosti porukama koje potiču pušenje;
6. nadzor nad duhanskim proizvodima, informiranje potrošača i zdravstvena upozorenja;
7. porezna politika i politika cijena;
8. jačanje kapaciteta za nadzor nad duhanom;
9. monitoring, evaluacija i izvješćivanje;
10. međunarodna suradnja u sprječavanju i suzbijanju pušenja (3).

1.5. Uloga prvostupnice sestrinstva u prevenciji pušenja

Primarna zdravstvena zaštita je pokretač i koordinator djelovanja u suzbijanju pušenja preostalog zdravstva i cjelokupnog društva. Prvi je cilj stručno informiranje učenika i studenata o suvremenim spoznajama o štetnosti duhanskog dima za zdravlje pojedinca, obitelji i društva. Drugi cilj je da nakon toga sami učenici i studenti odluče hoće li biti pušači ili ne pušači. Krajnji je cilj smanjivanje broja pušača svih dobnih skupina pučanstva (1). Odluka o prestanku pušenja je prvi korak na putu nepušenja. Kao glavnu ulogu medicinske setre prvostupnice treba navesti uspostavljanje dobre komunikacije s osobom koja želi prestati pušiti, bodriti je i kao dolje navedeno savjetovati neke promjene u stilu i načinu ponašanja.

1) Eliminirati alergene. Savjetovati osobi temeljito čišćenje svog doma i automobila kako bi uklonila cigarete, pepeljara, mirisa dima i ostale podsjetnike pušenja. Ako živite s nekim tko puši i ne odvikava se u ovom trenutku, napravite plan tako da niste u iskušenju kad zapali. Zamolite pušače da ne puše pred vama, da se suzdrže bar u najtežim dijelovima vašeg odvikavanja.

2) Treba vremena. Želja za dimom neće nestati preko noći, a prvih 7- 10 dana bit će najteži. Većina pušača koji prestaju s pušenjem ponovo zapale u prva tri mjeseca. Čak i nakon nekoliko mjeseci ili godina, možda još uvijek postoje povremene žudnje za cigaretom. To je normalno, takvi porivi će se događati vremenom sve rjeđe i oni će na kraju potpuno nestati.

3) Pogreške su u redu. Nitko nije savršen. Podsjetite se svih dobrih razloga zašto ste odlučili prestati i shvatite ono što ćete učiniti drugačije. Budite strpljivi.

4) Pričekajte da vrijeme prođe. Žudnja za pušenjem traje tri do pet minuta. Nazovite prijatelja, popijte čašu vode, napraviti vježbe dubokog disanja. Pronađite nešto što će odvratiti vaš um da možete učiniti nešto u tih nekoliko minuta.

5) Plan za situacije koje od vas traže da zapalite. Postoje određene situacije i stresori, te okolina koja može pokrenuti žudnju za pušenjem. Na primjer, biti na zabavi i piti alkohol kod osoba koje prestaju pušiti stvara žudnju. Ispričati se, te izaći na trenutak ili objasniti prijatelju da prestajete pušiti. To čak može biti najbolje da se izbjegne takva situacija za prvih nekoliko tjedana.

6) Promjena rutine. Vaš raspored možda nije sastavljen bez stanke za pušenje, žudnje vas mogu jako intenzivno pogoditi u tim vremenima. Sastaviti plan kako izbjeći takve stanke.

7) Budite strpljivi sa sobom. Nema mjesta za okrivljavanje sebe ili osjećaja krivnje kad ste u procesu odvikavanja od pušenja. Zapalite li jednu cigaretu, ne smatrajte to kao neuspjeh. Shvatite što je dovelo do vašeg relapsa plana te o tome što učiniti drugačije sljedeći put.

8) Pokušavati. Svaki pušač može prestati. To može potrajati neko vrijeme ili vam je potrebno malo više truda. Morate imati na umu da je pušenje ovisnost i treba puno snage za prestanak. Pokušavajte sve dok ne pronađete pravu kombinaciju tehnike za vas, kad pronađete pravu tehniku biti ćete u mogućnosti prestati pušiti zauvijek (33).

2. CILJ RADA

Cilj rada je objasniti incidenciju pušenja u Hrvatskoj i svijetu, objasniti zašto je pušenje javnozdravstveni problem i što o električnoj cigareti kažu stručnjaci, prikazati ulogu medicinske sestre prvostupnice u prevenciji i jačanju zdravih stilova života te prikazati stavove i mišljenja građana o električnoj cigareti, njezinoj prednosti i štetnostima koje može uzrokovati.

Cilj istraživanja je međunarodnom validnom, online anketom ispitati znanje i upotrebu električne cigarete koristeći se društvenim mrežama pri čemu će se pokušati utvrditi mišljenje te stavovi o pušenju elektroničke cigarete u usporedbi s običnom cigaretom. Također će se analizirati povezanost korištenja e-cigarete i zdravstvenih problema.

3. ISPITANICI I METODE

Istraživanje je provedeno online anketom u razdoblju od prosinca 2016. do sredine siječnja 2017. godine na slučajnom uzorku (531 osoba). Poveznica na anketu objavljena je na društvenim mrežama.

Na anonimnom uzorku pušača i nepušača ispitivalo se znanje i stavovi o upotrebi električne cigarete. Anketni upitnik je sastavljen od 32 pitanja na koja su ispitanici odgovarali svojim trenutnim znanjem ili stavom.

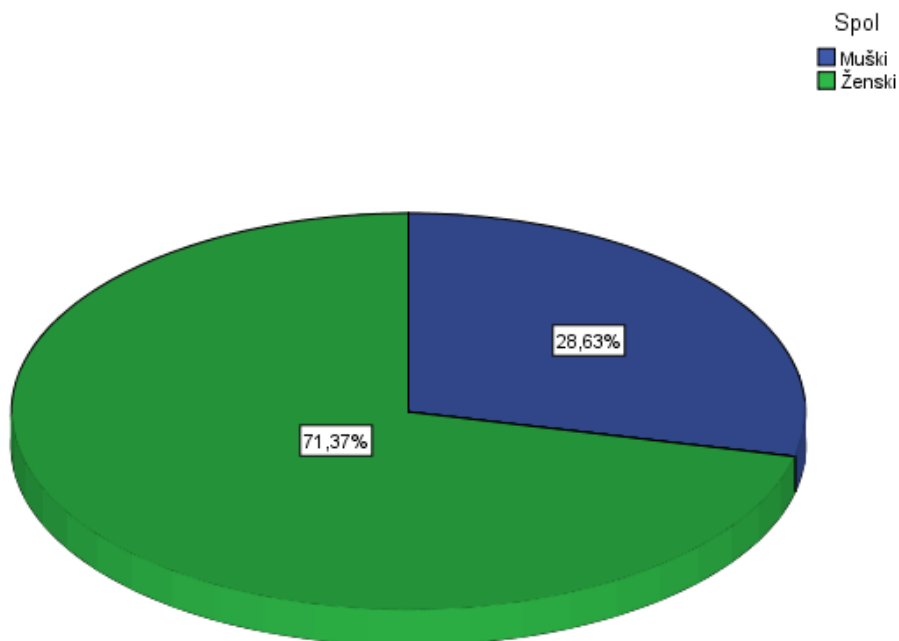
Analiza online ankete napravljena je pomoću SPSS programa. U tablicama su navedeni dobiveni rezultati. Razlike kategorijskih varijabli testirane su χ^2 testom i logičkom regresijom.

4. REZULTATI RADA

Pogledaju li se podatci za spol ispitanika, može se uočiti kako je 28,6% ispitanika muškog spola, dok je 71,4% ženskog spola.

Tablica 1: Ispitanici prema spolu

		Broj	Postotak
Spol	Muški	152	28,6%
	Ženski	379	71,4%
	Ukupno	531	100,0%

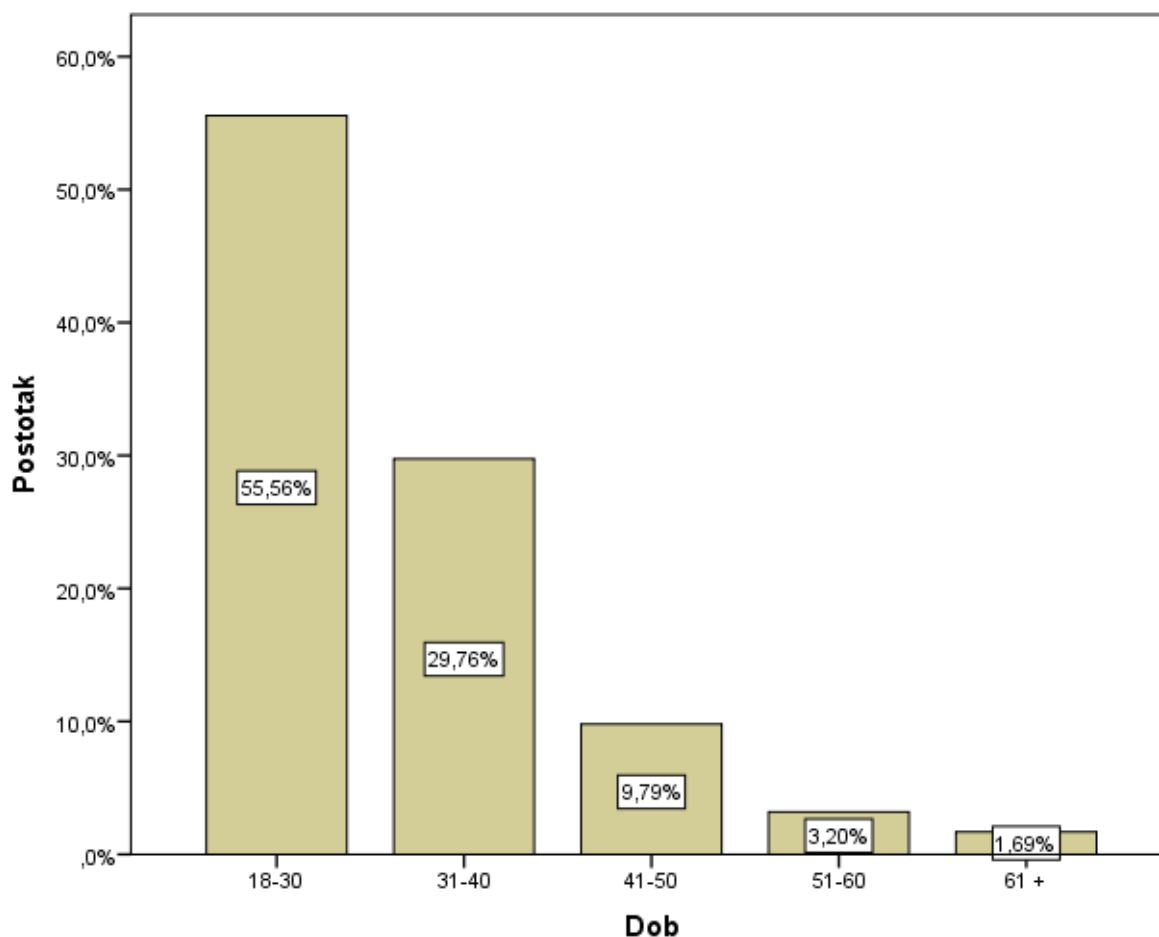

Na tablici 2 prikazani su podatci za dob ispitanika, može se uočiti kako 55,6% ispitanika ima 18-30 godina, 29,8% ima 31-40 godina, 9,8% ima 41-50 godina, 3,2% ima 51-60, dok 1,7% ima 61 + godina.

Tablica 2: Ispitanici prema dobi

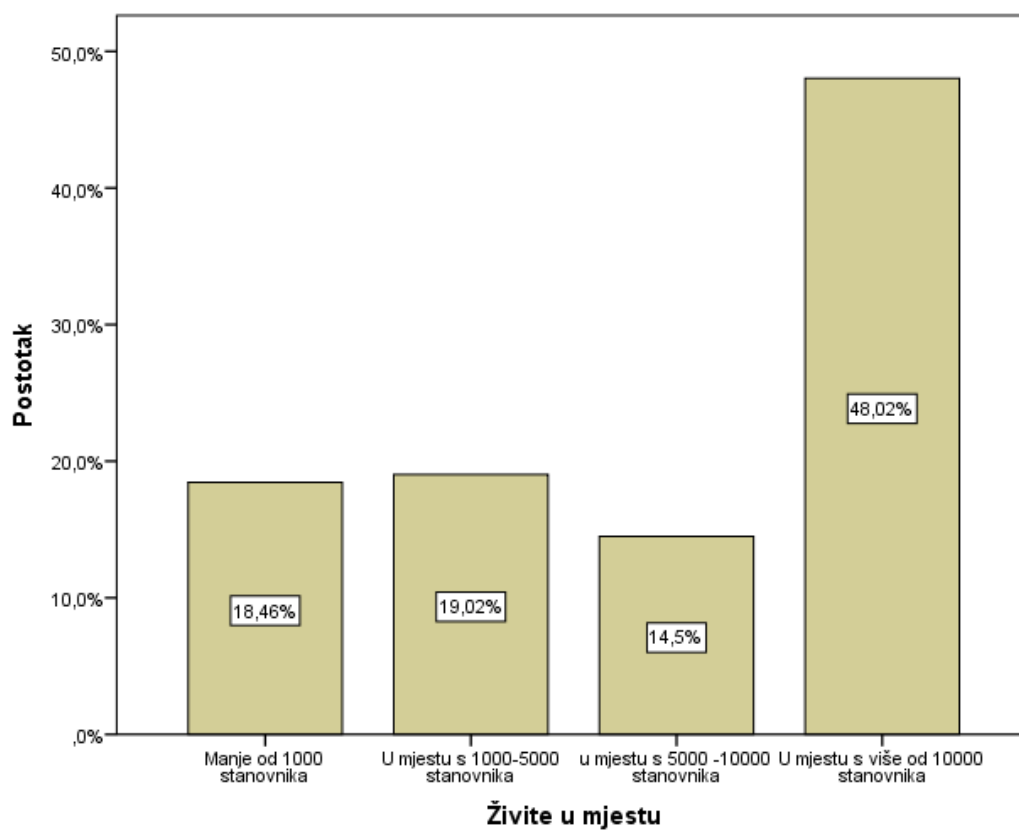
		Broj	Postotak
Dob	18-30	295	55,6%
	31-40	158	29,8%
	41-50	52	9,8%
	51-60	17	3,2%
	61 +	9	1,7%
	Ukupno	531	100,0%

Na tablici 3 prikazani su odgovori ispitanika na pitanje *živite u mjestu* možemo uočiti kako 18,5% navodi manje od 1000 stanovnika, 19,0% navodi u mjestu s 1000-5000 stanovnika, 14,5% navodi u mjestu s 5000 -10000 stanovnika, dok 48,0% navodi u mjestu s više od 10000 stanovnika.

Tablica 3: Ispitanici prema mjestu života

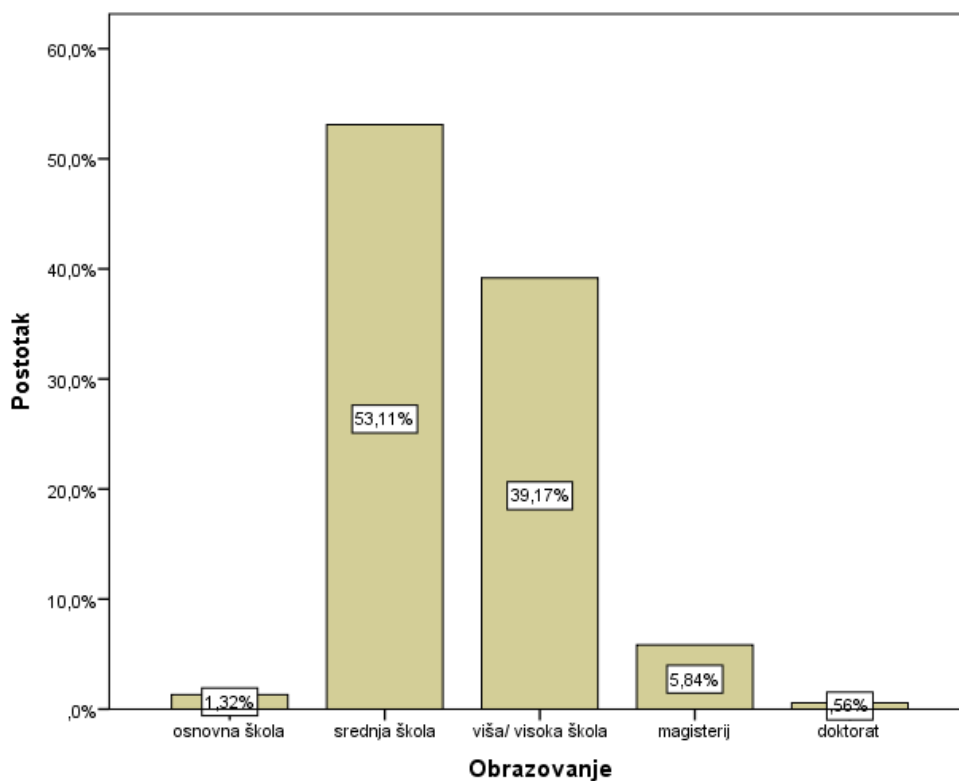
		Broj	Postotak
Živite u mjestu	Manje od 1000 stanovnika	98	18,5%
	U mjestu s 1000-5000 stanovnika	101	19,0%
	u mjestu s 5000 -10000 stanovnika	77	14,5%
	U mjestu s više od 10000 stanovnika	255	48,0%
	Ukupno	531	100,0%

Na tablici 4 prikazani su podatci za obrazovanje ispitanika, može se uočiti kako 1,3% navodi osnovna škola, 53,1% navodi srednja škola, 39,2% navodi viša/ visoka škola, 5,8% navodi magisterij, dok 0,6% navodi doktorat.

Tablica 4: Ispitanici prema obrazovanju

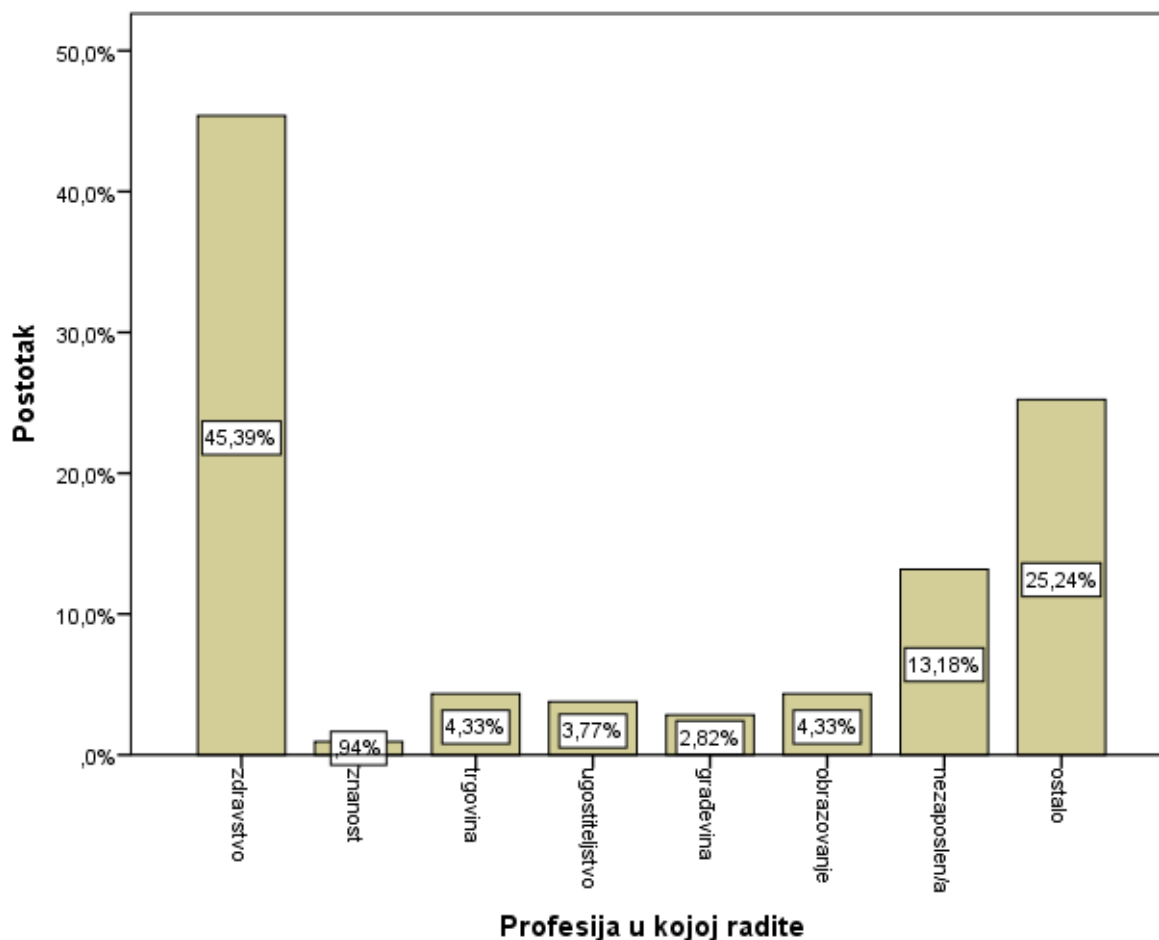
		Broj	Postotak
Obrazovanje	osnovna škola	7	1,3%
	srednja škola	282	53,1%
	viša/ visoka škola	208	39,2%
	magisterij	31	5,8%
	doktorat	3	0,6%
	Ukupno	531	100,0%

Na tablici 5 prikazani su podatci za profesiju u kojoj ispitanici rade, može se uočiti kako 45,4% navodi zdravstvo, 0,9% navodi znanost, 4,3% navodi trgovina, 3,8% navodi ugostiteljstvo, 2,8% navodi građevina, 4,3% navodi obrazovanje, 13,2% navodi kako su nezaposleni, dok 25,2% navodi ostalo.

Tablica 5: Ispitanici prema profesiji

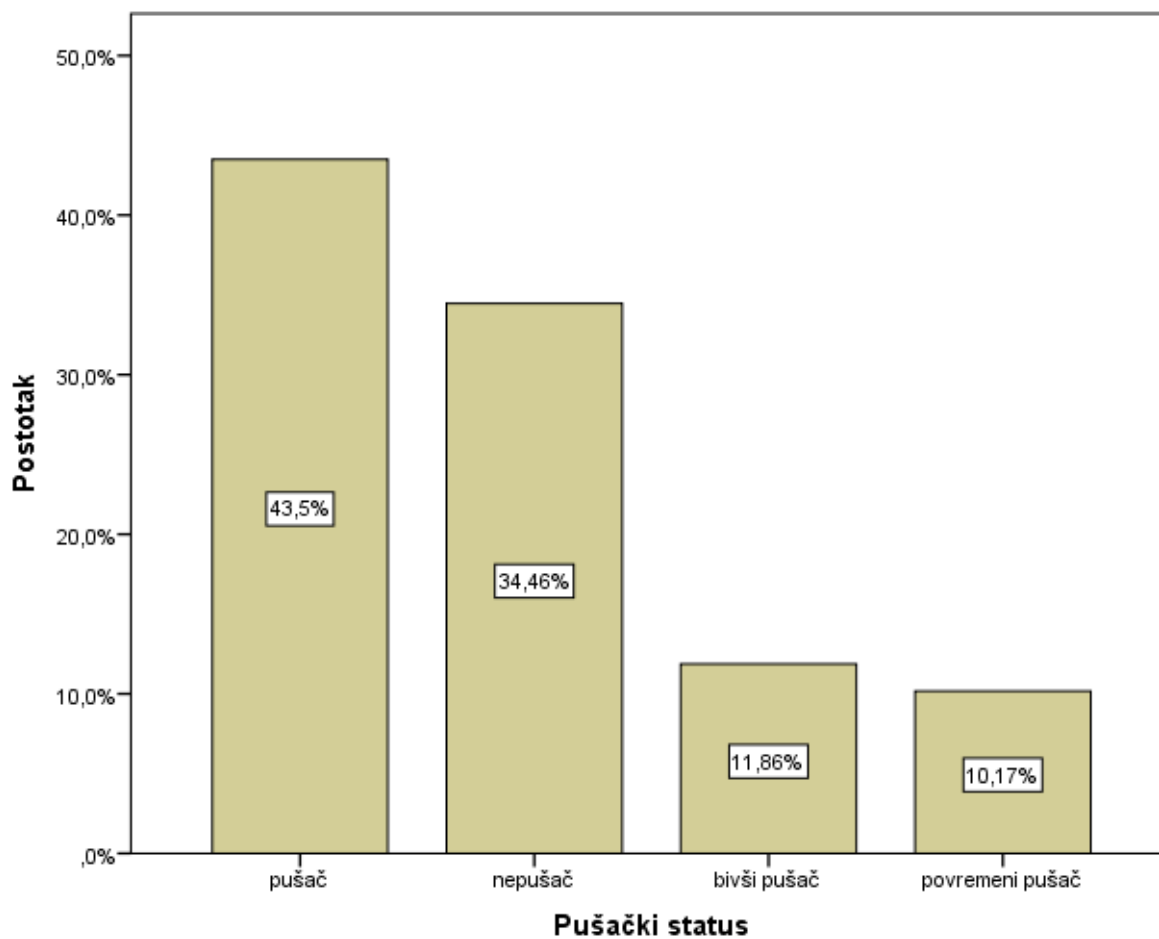
		Broj	Postotak
Profesija u kojoj radite	zdravstvo	241	45,4%
	znanost	5	0,9%
	trgovina	23	4,3%
	ugostiteljstvo	20	3,8%
	građevina	15	2,8%
	obrazovanje	23	4,3%
	nezaposlen/a	70	13,2%
	ostalo	134	25,2%
	Ukupno	531	100,0%

Pogledaju li se podatci za pušački status može se uočiti kako su 43,5% pušači, 34,5% su nepušači, 11,9% ispitanika navodi bivši pušač, dok 10,2% navodi kako je povremeni pušač.

Tablica 6: Ispitanici prema pušačkom statusu

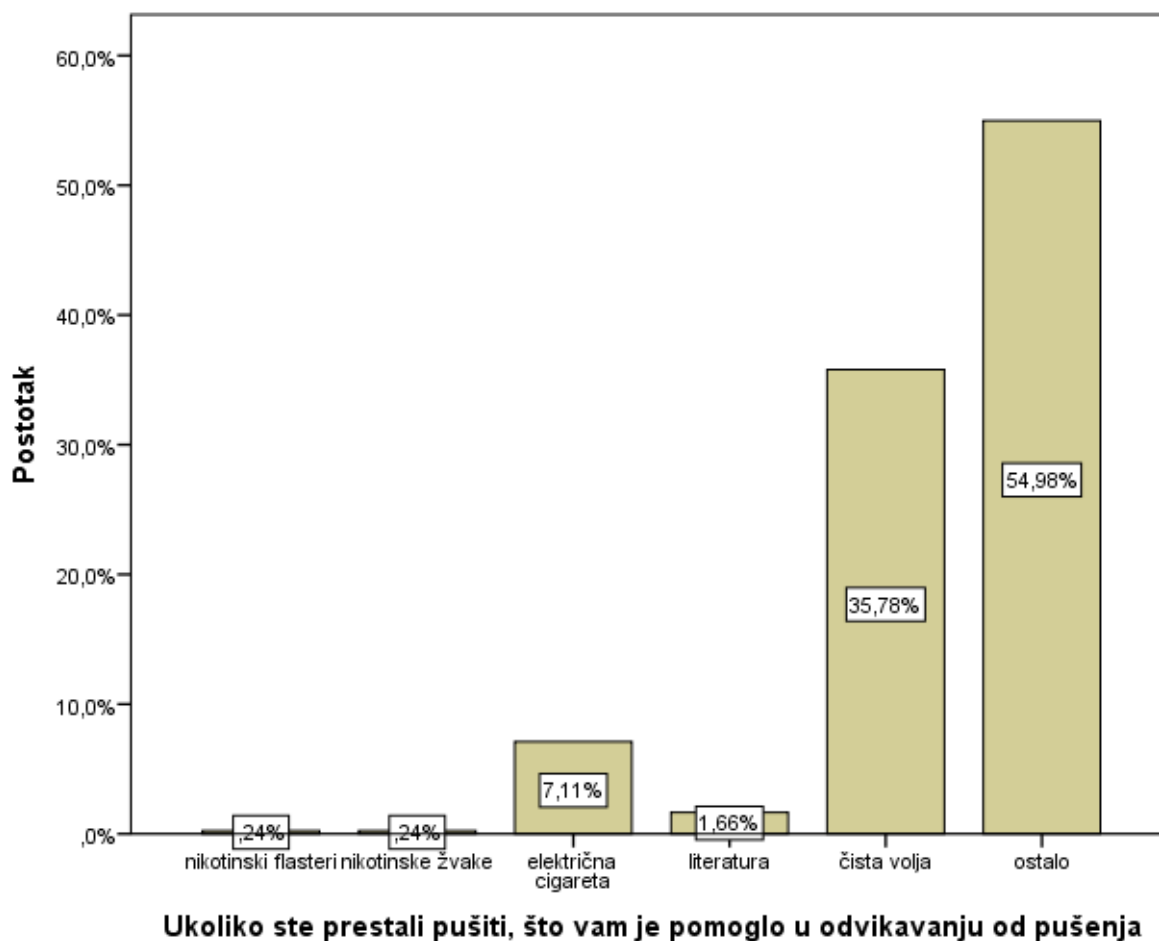
		Broj	Postotak
Pušački status	pušač	231	43,5%
	nepušač	183	34,5%
	bivši pušač	63	11,9%
	povremeni pušač	54	10,2%
	Ukupno	531	100,0%

Pogledaju li se podatci za pitanje *ukoliko ste prestali pušiti, što vam je pomoglo u odvikavanju od pušenja* može se uočiti kako 0,2% navodi nikotinski flasteri, 0,2% navodi nikotinske žvake, 7,1% navodi električna cigareta, 1,7% navodi literatura, 35,8% navodi čista volja, dok 55,0% navodi ostalo.

Tablica 7: Što je pomoglo u odvikavanju od pušenja

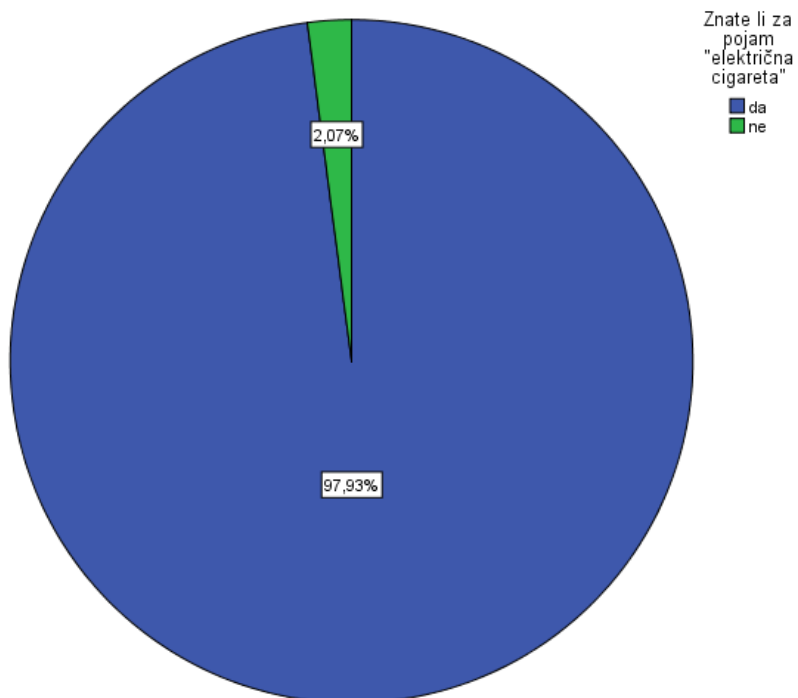
	Broj	Postotak	
Ukoliko ste prestali pušiti, što vam je pomoglo u odvikavanju od pušenja	nikotinski flasteri	1	0,2%
	nikotinske žvake	1	0,2%
	električna cigareta	30	7,1%
	literatura	7	1,7%
	čista volja	151	35,8%
	ostalo	232	55,0%
	Ukupno	422	100,0%

Pogledaju li se odgovori ispitanika na pitanje *znate li za pojam "električna cigareta"* možemo uočiti kako 97,9% navodi da, dok 2,1% navodi ne.

Tablica 8: Upoznatost s pojmom "električna cigareta"

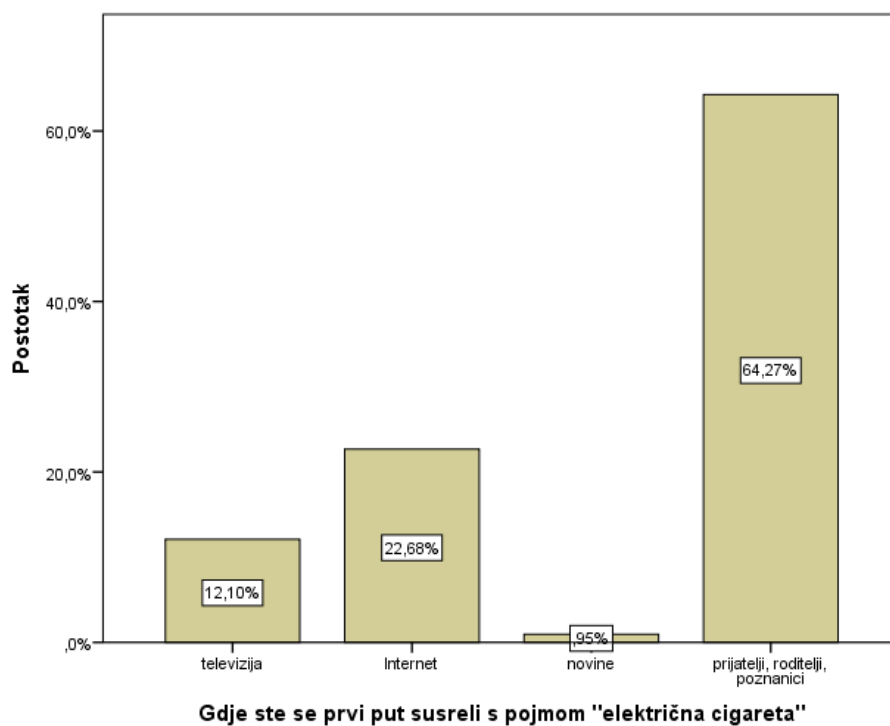
		Broj	Postotak
Znate li za pojam "električna cigareta"	da	520	97,9%
	ne	11	2,1%
	Ukupno	531	100,0%

Kod pitanja *gdje ste se prvi put susreli s pojmom "električna cigareta"* može se uočiti kako 12,1% ispitanika navodi televizija, 22,7% navodi internet, 0,9% navodi novine, dok 64,3% navodi prijatelji, roditelji, poznanici.

Tablica 9: Prvi put ste se susreli s pojmom "električna cigareta"

		Broj	Postotak
Gdje ste se prvi put susreli s pojmom "električna cigareta"	televizija	64	12,1%
	Internet	120	22,7%
	novine	5	0,9%
	prijatelji, roditelji, poznanici	340	64,3%
	Ukupno	529	100,0%

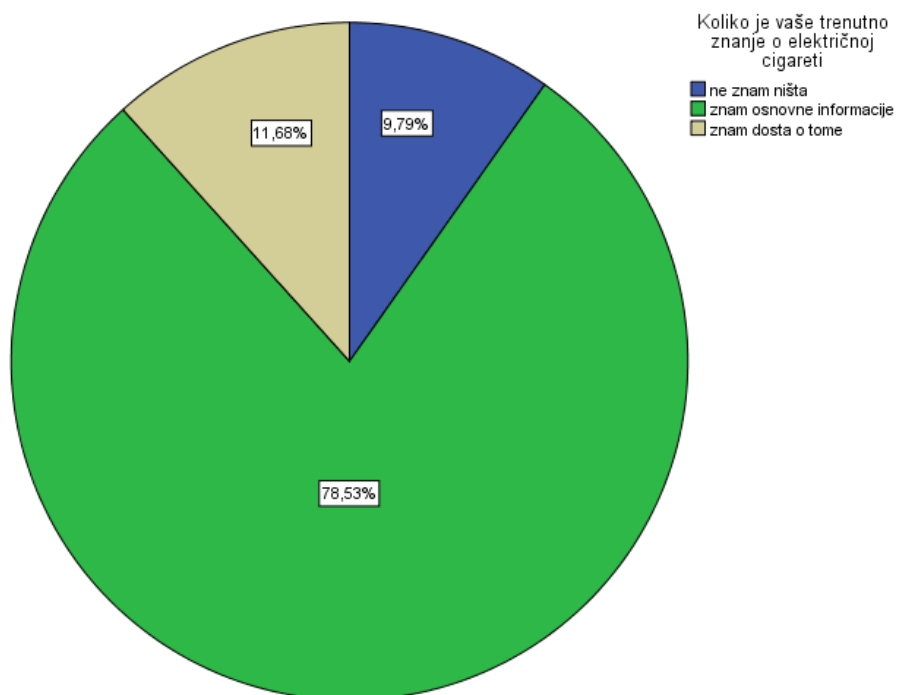

Na tablici 10 prikazani su odgovori ispitanika na pitanje *koliko je vaše trenutno znanje o električnoj cigareti* može se uočiti kako 9,8% ispitanika ne zna ništa o tome, 78,5% zna osnovne informacije, dok 11,7% kaže kako zna dosta o tome.

Tablica 10: Znanje o električnoj cigareti

		Broj	Postotak
Koliko je vaše trenutno znanje o električnoj cigareti	ne znam ništa	52	9,8%
	znam osnovne informacije	417	78,5%
	znam dosta o tome	62	11,7%
	Ukupno	531	100,0%

Pogledaju li se odgovori ispitanika na pitanje *želite li znati nešto više o električnim cigaretama od trenutnog znanja* može se uočiti kako 28,8% navodi potvrdno, kod pitanja *jeste li probali električnu cigaretu* 47,1% ispitanika odgovara potvrdno i 2,1% navodi kako želi probati, svega 30,9% ispitanika zna *sastav električne cigarete*, a 60,6% ispitanika navodi kako netko od njihovih prijatelja ili obitelji koristi električnu cigaretu.

Tablica 11: Postotci potvrdnih odgovora ispitanika

		Broj	Postotak
Želite li znati nešto više o električnim cigaretama od trenutnog znanja	da	153	28,8%
	ne	378	71,2%
	Ukupno	531	100,0%
Jeste li probali električnu cigaretu	da	250	47,1%
	ne	200	37,7%
	želim probati	11	2,1%
	ne želim probati	70	13,2%
	Ukupno	531	100,0%
Znate li sastav električne cigarete	da	164	30,9%
	ne	287	54,0%
	ne znam	80	15,1%
	Ukupno	531	100,0%
Koristi li tko od vaših prijatelja ili obitelji električnu cigaretu	da	322	60,6%
	ne	177	33,3%
	ne znam	32	6,0%
	Ukupno	531	100,0%

Pogledaju li se odgovori na pitanje *što mislite o štetnosti električne cigarete* može se uočiti kako 1,7% navodi kako nije štetno uopće, 39,0% navodi da je manje štetno od pušenja običnih cigareta, 42,0% ispitanika navodi jednako je štetno, dok 17,3% navodi da je štetnije od običnih cigareta.

Tablica 12: Štetnost električne cigarete

		Broj	Postotak
Što mislite o štetnosti električne cigarete	nije štetno uopće	9	1,7%
	manje je štetno od pušenja običnih cigareta	207	39,0%
	jednako je štetno	223	42,0%
	štetnije je od običnih cigareta	92	17,3%
	Ukupno	531	100,0%

Kod pitanja *smatrate li da električna cigareta uzrokuje karcinom* možemo uočiti kako 37,5% navodi da, dok 10,9% navodi ne, 51,6% odgovara kako ne zna.

Tablica 13: Električna cigareta i karcinom

		Broj	Postotak
Smatrate li da električna cigareta uzrokuje karcinom	da	199	37,5%
	ne	58	10,9%
	ne znam	274	51,6%
	Ukupno	531	100,0%

Nadalje kod pitanja *smiju li svi koristiti električnu cigaretu* možemo uočiti kako 10,5% navodi dozvoljeno je korištenje svim osobama, 1,3% navodi kako je u potpunosti je zabranjeno korištenje, 44,4% navodi maloljetnim osobama, trudnicama i osobama osjetljivima na nikotin je zabranjeno, dok 43,7% navodi kako ne zna.

Tablica 14: Smiju li svi koristiti električnu cigaretu

		Broj	Postotak
Smiju li svi koristiti električnu cigaretu	dozvoljeno je korištenje svim osobama	56	10,5%
	u potpunosti je zabranjeno korištenje	7	1,3%
	maloljetnim osobama, trudnicama i osobama osjetljivima na nikotin je zabranjeno	236	44,4%
	ne znam	232	43,7%
	Ukupno	531	100,0%

Kod pitanja *smije li se električna cigareta koristiti na mjestima gdje je obična cigareta zabranjena* 69,5% ispitanika navodi da, 10,4% ispitanika navodi ne, dok 20,2% odgovara kako ne zna.

Tablica 15: Korištenje na mjestima gdje je obična cigareta zabranjena

		Broj	Postotak
Smije li se električna cigareta koristiti na mjestima gdje je obična cigareta zabranjena	da	369	69,5%
	ne	55	10,4%
	ne znam	107	20,2%
	Ukupno	531	100,0%

Nadalje, za pitanje *ostavlja li električna cigareta neugodan zadah u ustima* 1,5% ispitanika navodi ostavlja više neugodan zadah od obične cigarete, 51,4% navodi ostavlja manje neugodan zadah od obične cigarete, dok 47,1% ne zna.

Tablica 16: Neugodan zadah u ustima

		Broj	Postotak
Ostavlja li električna cigareta neugodan zadah u ustima	ostavlja više neugodan zadah od obične cigarete	8	1,5%
	ostavlja manje neugodan zadah od obične cigarete	273	51,4%
	ne ostavlja zadah uopće	0	0,0%
	ne znam	250	47,1%
	Ukupno	531	100,0%

Kod pitanja *što mislite o dimu koji ostavlja električna cigareta* 34,8% navodi ima ga više nego kod obične cigarete, 34,1% navodi ima ga manje nego kod obične cigarete, 9,4% navodi nema ga uopće, dok 21,7% navodi kako ne zna.

Tablica 17: Dim koji ostavlja električna cigareta

		Broj	Postotak
Što mislite o dimu koji ostavlja električna cigareta	ima ga više nego kod obične cigarete	185	34,8%
	ima ga manje nego kod obične cigarete	181	34,1%
	nema ga uopće	50	9,4%
	ne znam	115	21,7%
	Ukupno	531	100,0%

Nadalje, pogledaju li se odgovori ispitanika u tablici 18 može se uočiti kako najviše potvrdnih odgovora bilježimo na pitanja: izložena električna cigareta za prodaju 48,8% i video ili slike električne cigarete na YouTube, Facebook, Instagram 27,9%.

Tablica 18: Reklama za električnu cigaretu

		Broj	Postotak
Reklamu za električnu cigaretu na TV-u ili radiju	da	34	6,4%
	ne	497	93,6%
	Ukupno	531	100,0%
Reklamu za električnu cigaretu u novinama ili časopisu	da	55	10,4%
	ne	476	89,6%
	Ukupno	531	100,0%
Reklamu za električnu cigaretu izvan kuće (posteri, plakati, mjesta za oglašavanje)	da	57	10,7%
	ne	474	89,3%
	Ukupno	531	100,0%
Izložena električna cigareta za prodaju	da	259	48,8%
	ne	272	51,2%
	Ukupno	531	100,0%
Video ili slike električne cigarete na YouTube, Facebook, Instagram	da	148	27,9%
	ne	383	72,1%
	Ukupno	531	100,0%
Poznati ljudi s električnom cigaretom (filmovi, spotovi)	da	78	14,7%
	ne	453	85,3%
	Ukupno	531	100,0%
Sponzorirani događaji od strane proizvođača električnih cigareta	da	28	5,3%
	ne	501	94,7%
	Ukupno	529	100,0%

Kod pitanja *molim Vas da sljedeće izjave pročitate pažljivo i zabilježite samo jednu koja se odnosi na Vas* može se uočiti kako 12,2% ispitanika navodi nikad nisam pušio/ la cigaretu, 19,6% navodi probao/la sam samo jednom ili dva puta pušiti, 13,0% navodi ponekad pušim, 38,0% navodi pušim svaki dan cigarete, 1,5% navodi pušim ponekad električnu cigaretu, 2,8% navodi pušim samo električnu cigaretu, dok su 12,8% bivši pušači.

Tablica 19: Slaganje sa izjavama

		Broj	Postotak
Molim Vas da sljedeće izjave pročitate pažljivo i zabilježite samo jednu koja se odnosi na Vas	nikad nisam pušio/ la cigaretu	65	12,2%
	probao/la sam samo jednom ili dva puta pušiti	104	19,6%
	ponekad pušim	69	13,0%
	pušim svaki dan cigarete	202	38,0%
	pušim ponekad električnu cigaretu	8	1,5%
	pušim samo električnu cigaretu	15	2,8%
	bivši pušač	68	12,8%
	Ukupno	531	100,0%

Kod pitanja *jeste li trenutno pušač električne cigarete* možemo uočiti kako 5,8% ispitanika navodi da, dok 94,2% navodi ne.

Tablica 20: Pušački status

		Broj	Postotak
Jeste li trenutno pušač električne cigarete	da	31	5,8%
	ne	500	94,2%
	Ukupno	531	100,0%

Na sljedećim ćemo stranicama prikazati deskriptivne pokazatelje za navedena pitanja biti će prikazane frekvencije i postotci, aritmetička sredina, standardna devijacija, te minimalna i maksimalna vrijednost. Komentirat ćemo pitanja kod kojih je zabilježena najmanja i najveća vrijednost aritmetičke sredine odgovora ispitanika.

Tablica 21: Aritmetičke sredine i postotci odgovora

		Broj	Postotak	Aritmetička sredina	Standardna devijacija
Pušenjem e-cigareta smanjuje se broj dnevno popušanih klasičnih cigareta	uopće se ne slažem	83	15,7%		
	donekle se ne slažem	48	9,1%		
	niti se slažem, niti se ne slažem	200	37,8%		
	slažem se	89	16,8%		
	u potpunosti se slažem	109	20,6%		
	Ukupno	529	100,0%	3,18	1,30
Pušenje e – cigareta pomaže u odvikavanju od pušenja	uopće se ne slažem	130	24,5%		
	donekle se ne slažem	86	16,2%		
	niti se slažem, niti se ne slažem	180	33,9%		
	slažem se	70	13,2%		
	u potpunosti se slažem	65	12,2%		
	Ukupno	531	100,0%	2,73	1,30
Smatrate li da pušenje električnih cigareta dovodi do zdravstvenih problema usne šupljine kao što su gubitak zuba, paradontoza, karcinom	uopće se ne slažem	54	10,2%		
	donekle se ne slažem	75	14,2%		
	niti se slažem, niti se ne slažem	233	44,0%		
	slažem se	72	13,6%		
	u potpunosti se slažem	95	18,0%		
	Ukupno	529	100,0%	3,15	1,18

Najvišu vrijednost aritmetičkih sredina odgovora ispitanika bilježimo za pitanje: *pušenjem e-cigareta smanjuje se broj dnevno popušanih klasičnih cigareta* gdje aritmetička sredina odgovora ispitanika iznosi 3,18 dok standardna devijacija iznosi 1,30.

Najnižu vrijednost aritmetičkih sredina odgovora ispitanika bilježimo za pitanje: *pušenje e – cigareta pomaže u odvikavanju od pušenja* gdje aritmetička sredina odgovora ispitanika iznosi 2,73 dok standardna devijacija iznosi 1,30.

Testiranje razlike kod promatranih varijabli putem Hi kvadrat testa

Na sljedećim ćemo stranicama provesti testiranje razlike u odgovorima ispitanika putem hi kvadrat testa, testiranje će biti provedeno za razliku na ukupnom uzorku ispitanika za sva pitanja a s obzirom na varijable: *spol, dobna skupina, mjesto života, obrazovanje i pušački status*.

Tablica 22: Usporedba odgovora ispitanika s obzirom na spol (pitanja: 6, 7, 8, 10,11, 12, 13)

	Broj (%) ispitanika prema spolu			p*
	muško	žensko	Ukupno	
Ukoliko ste prestali pušiti, što vam je pomoglo u odvikavanju od pušenja				0,912
Nikotinski flasteri	0(0,0)	1(100,0)	1(100,0)	
Nikotinske žvake	0 (0,0)	1 (100,0)	1 (100,0)	
Električna cigareta	9(30,0)	21(70,0)	30(100,0)	
Literatura	1(14,3)	6(85,7)	7(100,0)	
Čista volja	40(26,5)	111(73,5)	15 (100,0)	
Ostalo	59(25,4)	173(74,6)	232(100,0)	
Znate li za pojam "električna cigareta"				0,212
Da	147(28,3)	373(71,7)	520(100,0)	
Ne	5(45,5)	6(54,5)	11(100,0)	
Gdje ste se prvi put susreli s pojmom "električna cigareta"				0,141
Televizija	22(34,4)	42(65,6)	64(100,0)	
Internet	42(35,0)	78(65,0)	120(100,0)	
Novine	1(20,0)	4(80,0)	5(100,0)	
Prijatelji, roditelji, poznanici	86(25,3)	254(74,7)	340(100,0)	
Koliko je vaše trenutno znanje o električnoj cigareti				0,593
Ne znam ništa	17(32,7)	35(67,3)	52(100,0)	
Znam osnovne informacije	115(27,6)	302(72,4)	417(100,0)	
Znam dosta o tome	20(32,3)	42(67,7)	62(100,0)	
Želite li znati nešto više o električnim cigaretama od trenutnog znanja				0,219
Da	38(24,8)	115(75,2)	153(100,0)	
Ne	114(30,2)	264(69,8)	378(100,0)	
Jeste li probali električnu cigaretu				0,160
Da	81(32,4)	169(67,6)	250(100,0)	
Ne	47(23,5)	153(76,5)	200(100,0)	
Želim probati	2(18,2)	9(81,8)	11(100,0)	
Ne želim probati	22(31,4)	48(68,6)	70(100,0)	
Znate li sastav električne cigarete				0,014
Da	58(35,4)	106(64,6)	164(100,0)	
Ne	80(27,9)	207(72,1)	287(100,0)	
Ne znam	14(17,5)	66(82,5)	80(100,0)	
Koristi li tko od vaših prijatelja ili obitelji električnu cigaretu				0,814
Da	89(27,6)	233(72,4)	322(100,0)	
Ne	53(29,9)	124(70,1)	177(100,0)	
Ne znam	10(31,3)	22(68,8)	32(100,0)	

Tablica 23: Usporedba odgovora ispitanika s obzirom na spol (pitanja: 14, 16, 17, 18, 19, 20, 21)

	Broj (%) ispitanika prema spolu			p*
	muško	žensko	Ukupno	
Što mislite o štetnosti električne cigarete				
Manje je štetno od pušenja običnih cigareta	63 (30,4)	144 (69,6)	207 (100,0)	0,277
Nije štetno uopće	4 (44,4)	5 (55,6)	9 (100,0)	
Jednako je štetno	55 (24,7)	168 (75,3)	223 (100,0)	
Štetnije je od običnih cigareta	30 (32,6)	62 (67,4)	92 (100,0)	
Smatrate li da električna cigareta uzrokuje karcinom				
Da	59 (29,6)	140 (70,4)	199 (100)	0,090
Ne	23 (39,7)	35 (60,3)	58 (100)	
Ne znam	70 (25,5)	204 (74,5)	274 (100)	
Smiju li svi koristiti električnu cigaretu				
Dozvoljeno je korištenje svim osobama	25 (44,6)	31 (55,4)	56 (100)	0,019
U potpunosti je zabranjeno korištenje	2 (28,6)	5 (71,4)	7 (100)	
Maloljetnim osobama, trudnicama i osobama osjetljivima na nikotin je zabranjeno	70 (29,7)	166 (70,3)	236 (100)	
Ne znam	55 (23,7)	177 (76,3)	232 (100)	
Smije li se električna cigareta koristiti na mjestima gdje je obična cigareta zabranjena				
Da	102 (27,6)	267 (72,4)	369 (100)	0,252
Ne	21 (38,2)	34 (61,8)	55 (100)	
Ne znam	29 (27,1)	78 (72,9)	107 (100)	
Ostavlja li električna cigareta neugodan zadah u ustima				
Ostavlja više neugodan zadah od obične cigarete	3 (37,5)	5 (62,5)	8 (100)	0,740
Ostavlja manje neugodan zadah od obične cigarete	75 (27,5)	198 (72,5)	273 (100)	
Ne znam	74 (29,6)	176 (70,4)	250 (100)	
Što mislite o dimu koji ostavlja električna cigareta				
Ima ga više nego kod obične cigarete	73 (39,5)	112 (60,5)	185 (100)	0,001
Ima ga manje nego kod obične cigarete	41 (22,7)	140 (77,3)	181 (100)	
Nema ga uopće	14 (28,0)	36 (72,0)	50 (100)	
Ne znam	24 (20,9)	91 (79,1)	115 (100)	
Reklamu za električnu cigaretu na TV-u ili radiju				
Da	14 (41,2)	20 (58,8)	34 (100)	0,094
Ne	138 (27,8)	359 (72,2)	497 (100)	
Reklamu za električnu cigaretu u novinama ili časopisu				
Da	21 (38,2)	34 (61,8)	55 (100)	0,098
Ne	131 (27,5)	345 (72,5)	476 (100)	
Reklamu za električnu cigaretu izvan kuće (posteri, plakati, mjesta za oglašavanje)				
Da	16 (28,1)	41 (71,9)	57 (100)	0,922
Ne	136 (28,7)	338 (71,3)	474 (100)	
Izložena električna cigareta za prodaju				
Da	82 (31,7)	177 (68,3)	259 (100,0)	0,131
Ne	70 (25,7)	202 (74,3)	272 (100,0)	
Video ili slike električne cigarete na YouTube, Facebook, Instagram				
Da	52 (35,1)	96 (64,9)	148 (100)	0,039
Ne	100 (26,1)	283 (73,9)	383 (100)	
Poznati ljudi s električnom cigaretom (filmovi, spotovi)				
Da	28 (35,9)	50 (64,1)	78 (100)	0,124
Ne	124 (27,4)	329 (72,6)	453 (100)	

Tablica 24: Usporedba odgovora ispitanika s obzirom na spol (pitanja: 21, 22, 23, tvrdnja 3)

	Broj (%) ispitanika prema spolu			p*
	muško	žensko	Ukupno	
Sponzorirani događaji od strane proizvođača električnih cigareta				
Da	10 (35,7)	18 (64,3)	28 (100)	0,375
Ne	140 (27,9)	361 (72,1)	501 (100)	
Molim Vas da sljedeće izjave pročitate pažljivo i zabilježite samo jednu koja se odnosi na Vas				
Nikad nisam pušio/ la cigaretu	26 (40)	39 (60)	65 (100)	0,005
Probao/la sam samo jednom ili dva puta pušiti	35 (33,7)	69 (66,3)	104 (100)	
Ponekad pušim	16 (23,2)	53 (76,8)	69 (100)	
Pušim svaki dan cigarete	52 (25,7)	150 (74,3)	202 (100)	
Pušim ponekad električnu cigaretu	4 (50,0)	4 (50,0)	8(100)	
Pušim samo električnu cigaretu	8 (53,3)	7 (46,7)	15 (100)	
Bivši pušač	11 (16,2)	57 (83,8)	68 (100)	
Jeste li trenutno pušač električne cigarete				
Da	14 (45,2)	17 (54,8)	31 (100)	0,036
Ne	138 (27,6)	362 (72,4)	500 (100)	
Pušenjem e-cigareta smanjuje se broj dnevno popušanih klasičnih cigareta				
Uopće se ne slažem	21 (25,3)	62 (74,7)	83 (100)	0,724
Donekle se ne slažem	14 (29,2)	34 (70,8)	48 (100)	
Niti se slažem, niti se ne slažem	53 (26,5)	147 (73,5)	200 (100)	
Slažem se	27 (30,3)	62 (69,7)	89 (100)	
U potpunosti se slažem	36 (33,0)	73 (67,0)	109 (100)	
Pušenje e – cigareta pomaže u odvikavanju od pušenja				
Uopće se ne slažem	42 (32,3)	88 (67,7)	130 (100)	0,801
Donekle se ne slažem	21 (24,4)	65 (75,6)	86 (100)	
Niti se slažem, niti se ne slažem	51 (28,3)	129 (71,7)	180 (100)	
Slažem se	20 (28,6)	50 (71,4)	70 (100)	
U potpunosti se slažem	18 (27,7)	47 (72,3)	65 (100)	
Smatrate li da pušenje električnih cigareta dovodi do zdravstvenih problema usne šupljine kao što su gubitak zuba, paradontoza, karcinom				
Uopće se ne slažem	19 (35,2)	35 (64,8)	54 (100)	0,256
Donekle se ne slažem	21 (28,0)	54 (72,0)	75 (100)	
Niti se slažem, niti se ne slažem	63 (27,0)	170 (73,0)	233 (100)	
Slažem se	15 (20,8)	57 (79,2)	72 (100)	
U potpunosti se slažem	33 (34,7)	62 (65,3)	95 (100)	

Kad je u pitanju spol ispitanika kod pitanja *znate li sastav električne cigarete* ($\chi^2=8,573$, $ss=2$, a $p=0,014$), može se uočiti kako se muški ispitanici u većoj mjeri slažu 58 ispitanika (35,4%), dok je kod ženskih ispitanika zabilježen najveći udio za odgovor *ne znam* 66 ispitanika (82,5%).

Pogledaju li se odgovori ispitanika na pitanje *smiju li svi koristiti električnu cigaretu* ($\chi^2=9,903$, $ss=3$, a $p=0,019$), može se uočiti kako muški ispitanici u većoj mjeri smatraju *dozvoljeno je korištenje svim osobama* 25 ispitanika (44,6%), dok je za ženske ispitanike

izraženiji odgovor *ne znam* 177 ispitanika (76,3%) i odgovor *maloljetnim osobama, trudnicama i osobama osjetljivima na nikotin je zabranjeno* 166 ispitanika (70,3%).

Hi kvadrat testom dokazano je kako s obzirom na spol ispitanika kod pitanja *što mislite o dimu koji ostavlja električna cigareta* ($\chi^2=17,185$, $ss=3$, a $p=0,001$), muškarci u većoj mjeri smatraju kako *ga ima ga više nego kod obične cigarete* 73 ispitanika (39,5%), dok su žene u većoj mjeri neodlučne i smatraju kako *ga ima ga manje nego kod obične cigarete* 140 ispitanika (77,3%).

Pogledaju li se odgovori ispitanika na pitanje *video ili slike električne cigarete na YouTube, Facebook, Instagram* ($\chi^2=4,256$, $ss=1$, a $p=0,039$), može se uočiti kako muški ispitanici u većoj mjeri odgovaraju afirmativno 52 ispitanika (35,1%), dok se žene u većoj mjeri odlučuju za odgovor *ne* 283 ispitanika (73,9%).

Hi kvadrat testom dokazano je kako s obzirom na spol ispitanika kod pitanja *molim Vas da sljedeće izjave pročitate pažljivo i zabilježite samo jednu koja se odnosi na Vas* ($\chi^2=18,652$, $ss=6$, a $p=0,005$), najveći postotak odgovora za muške ispitanike zabilježen za odgovor ($n>10$) *nikad nisam pušio/ la cigaretu* 26 ispitanika (40%), dok je za ženske ispitanike zabilježeno za odgovor *bivši pušač* 57 ispitanika (83,8%) i *ponekad pušim* 53 ispitanika (76,8%).

Hi kvadrat testom dokazano je kako s obzirom na spol ispitanika kod pitanja *jeste li trenutno pušač električne cigarete* ($\chi^2=4,406$, $ss=1$, a $p=0,036$), muški ispitanici u većoj mjeri odgovaraju *sada* 14 ispitanika (45,2%), dok je za ženske ispitanike veći postotak za odgovor *ne* 362 ispitanika (72,4%).

Tablica 25: Usporedba odgovora ispitanika s obzirom na dobne kategorije (pitanja: 6, 7, 8, 9, 10, 11, 13, 14, 16)

	Broj (%) ispitanika prema dobi				p*
	18-30	31 - 50	51 i više	Ukupno	
Ukoliko ste prestali pušiti, što vam je pomoglo u odvikavanju od pušenja					0,001
Nikotinski flasteri	0 (0,0)	1 (100,0)	0 (0,0)	1 (100,0)	
Nikotinske žvake	1 (100,0)	0 (0,0)	0 (0,0)	1 (100,0)	
Električna cigareta	7 (23,3)	19 (63,3)	4 (13,3)	30 (100,0)	
Literatura	3 (42,9)	4 (57,1)	0 (0,0)	7 (100,0)	
Čista volja	73 (48,3)	66 (43,7)	12 (7,9)	151 (100,0)	
Ostalo	147 (63,4)	80 (34,5)	5 (2,2)	232(100,0)	
Znate li za pojam "električna cigareta"					0,107
Da	289 (55,6)	207 (39,8)	24 (4,6)	520 (100,0)	
Ne	6 (54,5)	3 (27,3)	2 (18,2)	11 (100,0)	
Gdje ste se prvi put susreli s pojmom "električna cigareta"					0,513
Televizija	34 (53,1)	29 (45,3)	1 (1,6)	64 (100,0)	
Internet	73 (60,8)	40 (33,3)	7 (5,8)	120 (100,0)	
Novine	2 (40,0)	3 (60,0)	0 (0,0)	5 (100,0)	
Prijatelji, roditelji, poznanici	185 (54,4)	138 (40,6)	17 (5,0)	340 (100,0)	
Koliko je vaše trenutno znanje o električnoj cigareti					0,300
Ne znam ništa	27 (51,9)	20 (38,5)	5 (9,6)	52 (100,0)	
Znam osnovne informacije	234 (56,1)	167 (40,0)	16 (3,8)	417 (100,0)	
Znam dosta o tome	34 (54,8)	23 (37,1)	5 (8,1)	62 (100,0)	
Želite li znati nešto više o električnim cigaretama od trenutnog znanja					0,498
Da	89 (58,2)	55 (35,9)	9 (5,9)	153 (100,0)	
Ne	206 (54,5)	155 (41,0)	17 (4,5)	378 (100,0)	
Jeste li probali električnu cigaretu					0,018
Da	152 (60,8)	91 (36,4)	7 (2,8)	250 (100,0)	
Ne	100 (50,0)	82 (41,0)	18 (9,0)	200 (100,0)	
Želim probati	6 (54,5)	5 (45,5)	0 (0,0)	11 (100,0)	
Ne želim probati	37 (52,9)	32 (45,7)	1 (1,4)	70 (100,0)	
Znate li sastav električne cigarete					0,893
Da	95 (57,9)	61 (37,2)	8 (4,9)	164 (100,0)	
Ne	154 (53,7)	118 (41,1)	15 (5,2)	287 (100,0)	
Ne znam	46 (57,5)	31 (38,8)	3 (3,8)	80 (100,0)	
Koristi li tko od vaših prijatelja ili obitelji električnu cigaretu					0,531
Da	179 (55,6)	128 (39,8)	15 (4,7)	322 (100,0)	
Ne	95 (53,7)	71 (40,1)	11 (6,2)	177 (100,0)	
Ne znam	21 (65,6)	11 (34,4)	0 (0,0)	32 (100,0)	
Što mislite o štetnosti električne cigarete					0,949
Manje je štetno od pušenja običnih cigareta	114 (55,1)	81 (39,1)	12 (5,8)	207 (100,0)	
Nije štetno uopće	6 (66,7)	3 (33,3)	0 (0,0)	9 (100,0)	
Jednako je štetno	123 (55,2)	91 (40,8)	9 (4,0)	223 (100,0)	
Štetnije je od običnih cigareta	52 (56,5)	35 (38,0)	5 (5,4)	92 (100,0)	
Smatrate li da električna cigareta uzrokuje karcinom					0,083
Da	124 (62,3)	68 (34,2)	7 (3,5)	199 (100,0)	
Ne	34 (58,6)	20 (34,5)	4 (6,9)	58 (100,0)	
Ne znam	137 (50,0)	122 (44,5)	15 (5,5)	274 (100,0)	

Tablica 26: Usporedba odgovora ispitanika s obzirom na dobne kategorije (pitanja: 18, 19, 20, 21, 22)

	Broj (%) ispitanika prema dobi				p*
	18-30	31 - 50	51 i više	Ukupno	
Smije li se električna cigareta koristiti na mjestima gdje je obična cigareta zabranjena					
Da	217 (58,8)	137 (37,1)	15 (4,1)	369 (100,0)	0,123
Ne	30 (54,5)	22 (40,0)	3 (5,5)	55 (100,0)	
Ne znam	48 (44,9)	51 (47,7)	8 (7,5)	107 (100,0)	
Ostavlja li električna cigareta neugodan zadah u ustima					
Ostavlja više neugodan zadah od obične cigarete	5 (62,5)	3 (37,5)	0 (0,0)	8 (100,0)	0,122
Ostavlja manje neugodan zadah od obične cigarete	166 (60,8)	96 (35,2)	11 (4,0)	273 (100,0)	
Ne znam	124 (49,6)	111 (44,4)	15 (6,0)	250 (100,0)	
Što mislite o dimu koji ostavlja električna cigareta					
Ima ga više nego kod obične cigarete	122 (65,9)	59 (31,9)	4 (2,2)	185 (100,0)	0,000
Ima ga manje nego kod obične cigarete	99 (54,7)	75 (41,4)	7 (3,9)	181 (100,0)	
Nema ga uopće	16 (32,0)	28 (56,0)	6 (12,0)	50 (100,0)	
Ne znam	58 (50,4)	48 (41,7)	9 (7,8)	115 (100,0)	
Reklamu za električnu cigaretu na TV-u ili radiju					
Da	19 (55,9)	12 (35,3)	3 (8,8)	34 (100,0)	0,519
Ne	276 (55,5)	198 (39,8)	23 (4,6)	497 (100,0)	
Reklamu za električnu cigaretu u novinama ili časopisu					
Da	31 (56,4)	19 (34,5)	5 (9,1)	55 (100,0)	0,273
Ne	264 (55,5)	191 (40,1)	21 (4,4)	476 (100,0)	
Reklamu za električnu cigaretu izvan kuće (posteri, plakati, mjesta za oglašavanje)					
Da	31 (54,4)	24 (42,1)	2 (3,5)	57 (100,0)	0,830
Ne	264 (55,7)	186 (39,2)	24 (5,1)	474 (100,0)	
Izložena električna cigareta za prodaju					
Da	153 (59,1)	99 (38,2)	7 (2,7)	259 (100,0)	0,042
Ne	142 (52,2)	111 (40,8)	19 (7,0)	272 (100,0)	
Video ili slike električne cigarete na YouTube, Facebook, Instagram					
Da	82 (55,4)	54 (36,5)	12 (8,1)	148 (100,0)	0,090
Ne	213 (55,6)	156 (40,7)	14 (3,7)	383 (100,0)	
Poznati ljudi s električnom cigaretom (filmovi, spotovi)					
Da	54 (69,2)	20 (25,6)	4 (5,1)	78 (100,0)	0,023
Ne	241 (53,2)	190 (41,9)	22 (4,9)	453 (100,0)	
Sponzorirani događaji od strane proizvođača električnih cigareta					
Da	13 (46,4)	12 (42,9)	3 (10,7)	28 (100,0)	0,279
Ne	281 (56,1)	197 (39,3)	23 (4,6)	501 (100,0)	
Molim Vas da sljedeće izjave pročitate pažljivo i zabilježite samo jednu koja se odnosi na Vas					
Nikad nisam pušio/ la cigaretu	32 (49,2)	29 (44,6)	4 (6,2)	65 (100,0)	0,000
Probao/la sam samo jednom ili dva puta pušiti	64 (61,5)	36 (34,6)	4 (3,8)	104 (100,0)	
Ponekad pušim	46 (66,7)	22 (31,9)	1 (1,4)	69 (100,0)	
Pušim svaki dan cigarete	121 (59,9)	76 (37,6)	5 (2,5)	202 (100,0)	
Pušim ponekad električnu cigaretu	6 (75,0)	1 (12,5)	1 (12,5)	8 (100,0)	
Pušim samo električnu cigaretu	3 (20,0)	11 (73,3)	1 (6,7)	15 (100,0)	
Bivši pušač	23 (33,8)	35 (51,5)	10 (14,7)	68 (100,0)	

Tablica 27: Usporedba odgovora ispitanika s obzirom na dobne kategorije (pitanje: 23, tvrdnje: 1, 2, 3)

	Broj (%) ispitanika prema dobi			Ukupno	p*
	18-30	31 - 50	51 i više		
Jeste li trenutno pušač električne cigarete					
Da	11 (35,5)	17 (54,8)	3 (9,7)	31 (100,0)	0,053
Ne	284 (56,8)	193 (38,6)	23 (4,6)	500 (100,0)	
Pušenjem e-cigareta smanjuje se broj dnevno popušanih klasičnih cigareta					
Uopće se ne slažem	39 (47,0)	40 (48,2)	4 (4,8)	83 (100,0)	0,315
Donekle se ne slažem	24 (50,0)	21 (43,8)	3 (6,3)	48 (100,0)	
Niti se slažem, niti se ne slažem	117 (58,5)	74 (37,0)	9 (4,5)	200 (100,0)	
Slažem se	58 (65,2)	26 (29,2)	5 (5,6)	89 (100,0)	
U potpunosti se slažem	55 (50,5)	49 (45,0)	5 (4,6)	109 (100,0)	
Pušenje e – cigareta pomaže u odvikavanju od pušenja					
Uopće se ne slažem	66 (50,8)	59 (45,4)	5 (3,8)	130 (100,0)	0,165
Donekle se ne slažem	50 (58,1)	34 (39,5)	2 (2,3)	86 (100,0)	
Niti se slažem, niti se ne slažem	96 (53,3)	71 (39,4)	13 (7,2)	180 (100,0)	
Slažem se	49 (70,0)	19 (27,1)	2 (2,9)	70 (100,0)	
U potpunosti se slažem	34 (52,3)	27 (41,5)	4 (6,2)	65 (100,0)	
Smatrate li da pušenje električnih cigareta dovodi do zdravstvenih problema usne šupljine kao što su gubitak zuba, paradontoza, karcinom					
Uopće se ne slažem	24 (44,4)	28 (51,9)	2 (3,7)	54 (100,0)	0,026
Donekle se ne slažem	37 (49,3)	33 (44,0)	5 (6,7)	75 (100,0)	
Niti se slažem, niti se ne slažem	124 (53,2)	99 (42,5)	10 (4,3)	233 (100,0)	
Slažem se	48 (66,7)	23 (31,9)	1 (1,4)	72 (100,0)	
U potpunosti se slažem	61 (64,2)	26 (27,4)	8 (8,4)	95 (100,0)	

Hi kvadrat testom dokazano je kako je s obzirom na dob ispitanika kod pitanja *ukoliko ste prestali pušiti, što vam je pomoglo u odvikavanju od pušenja* ($\chi^2=29,950$, $ss=10$, a $p=0,001$), najveći postotak odgovora ($n>10$) za ispitanike u dobi 18-30 zabilježen za odgovor *ostalo* što navodi 147 ispitanika (63,4%), za ispitanike u dobi 31 – 50 najveći udio odgovora zabilježen je za *električna cigareta* 19 ispitanika (63,3%), dok za ispitanike u dobi 51 i više najveći postotni udio odgovora bilježimo za odgovor *čista volja* 12 ispitanika (7,9%).

Dakle, može se zaključiti kako je u srednjoj starosnoj skupini 31 – 50 najveći udio konzumenata električne cigarete.

Kad je u pitanju dob ispitanika kod pitanja *jeste li probali električnu cigaretu* ($\chi^2=15,326$, $ss=6$, a $p=0,018$), možemo uočiti kako je najveći postotak odgovora ($n>10$) za ispitanike u dobi 18-30 zabilježen za *afirmativnu tvrdnju* što navodi 152 ispitanika (60,8%), za ispitanike u dobi 31 – 50 najveći udio odgovora bilježimo za *ne želim probati* 32 ispitanika (45,7%), dok za ispitanike u dobi 51 i više najveći postotni udio odgovora bilježimo za odgovor *ne* 18 ispitanika (9,0%).

Dakle, iz priloženih podataka uočeno je kako su mlađi ispitanici u dobi 18-30 u najvećoj mjeri odgovorili potvrdno, u odnosu na ostale starosne skupine.

Hi kvadrat testom dokazano je kako je s obzirom na dob ispitanika kod pitanja *što mislite o dimu koji ostavlja električna cigareta* ($\chi^2=26,007$, $ss=6$, a $p=0,000$), najveći postotak odgovora ($n>10$) za ispitanike u dobi 18-30 zabilježen je za *ima ga više nego kod obične cigarete* što navodi 122 ispitanika (65,9%), za ispitanike u dobi 31 – 50 najveći udio odgovora bilježimo za *nema ga uopće* 28 ispitanika (56,0%), dok za ispitanike u dobi 51 i više najveći postotni udio odgovora bilježimo za odgovor *nema ga uopće* 6 ispitanika (12,0%).

Dakle, iz priloženih podataka uočeno je kako su mlađi ispitanici u dobi 18-30 u najvećoj mjeri smatraju kako *dima ima više nego kod obične cigarete*.

Hi kvadrat testom dokazano je kako je s obzirom na dob ispitanika kod pitanja *izložena električna cigareta za prodaju* ($\chi^2=6,320$, $ss=2$, a $p=0,042$), najveći postotak odgovora ($n>10$) za ispitanike u dobi 18-30 zabilježen za *afirmativnu tvrdnju* što navodi 153 ispitanika (59,1%), za ispitanike u dobi 31 – 50 najveći udio odgovora bilježimo za *ne* 111 ispitanika (40,8%), dok za ispitanike u dobi 51 i više najveći postotni udio odgovora bilježimo za odgovor *ne* 19 ispitanika (7,0%).

Uočavamo kako su se mlađi ispitanici u dobi 18-30 u većoj mjeri susretali sa *izloženom električna cigareta za prodaju* u odnosu na ispitanike u starijim dobnim kategorijama.

Pogledaju li se odgovori ispitanika na pitanje *poznati ljudi s električnom cigaretom (filmovi, spotovi)* ($\chi^2=7,559$, $ss=2$, a $p=0,023$), možemo uočiti kako je najveći postotak odgovora ($n>10$) za ispitanike u dobi 18-30 zabilježen za *da* što navodi 54 ispitanika (69,2%), za ispitanike u dobi 31 – 50 najveći udio odgovora bilježimo za *ne* 190 ispitanika (41,9%), dok za ispitanike u dobi 51 i više najveći postotni udio odgovora bilježimo za odgovor *ne* 22 ispitanika (4,9%).

Dakle, uočavamo kako su se mlađi ispitanici u dobi 18-30 u većoj mjeri susretali sa *poznatim ljudima s električnom cigaretom (filmovi, spotovi)* u odnosu na ispitanike u starijim dobnim kategorijama.

Hi kvadrat testom dokazano je kako je s obzirom na dob ispitanika kod pitanja *molim Vas da sljedeće izjave pročitate pažljivo i zabilježite samo jednu koja se odnosi na Vas* ($\chi^2=42,567$, $ss=12$, a $p=0,000$), najveći postotak odgovora ($n>10$) za ispitanike u dobi 18-30 zabilježen za *ponekad pušim* što navodi 46 ispitanika (66,7%), za ispitanike u dobi 31 – 50 najveći udio odgovora bilježimo za *pušim samo električnu cigaretu* 11 ispitanika (73,3%), dok za ispitanike u dobi 51 i više najveći postotni udio odgovora bilježimo za odgovor *bivši pušač* 10 ispitanika (14,7%).

Uočavamo kako ispitanici u dobi 31 – 50 u najvećoj mjeri navode kako *puše samo električnu cigaretu*, dok je udio bivših pušača najveći u najstarijoj dobnoj skupini 51 i više godina.

Pogledaju li se odgovori ispitanika na pitanje *smatrate li da pušenje električnih cigareta dovodi do zdravstvenih problema usne šupljine kao što su gubitak zuba, paradontoza, karcinom* ($\chi^2=17,418$, $ss=8$, a $p=0,026$), možemo uočiti kako je najveći postotak odgovora ($n>10$) za ispitanike u dobi 18-30 zabilježen za *slažem se* što navodi 48 ispitanika (66,7%), za ispitanike u dobi 31 – 50 najveći udio odgovora bilježimo za *uopće se ne slažem* 28 ispitanika (51,9%), dok za ispitanike u dobi 51 i više najveći postotni udio odgovora bilježimo za odgovor *niti se slažem, niti se ne slažem* 10 ispitanika (4,3%).

Uočavamo kako najmlađi ispitanici u dobi 18-30u najvećoj mjeri navode kako *pušenje električnih cigareta dovodi do zdravstvenih problema usne šupljine kao što su gubitak zuba, paradontoza, karcinom*, za razliku od starijih koji u puno manjoj mjeri smatraju da je to točno.

Tablica 28: Usporedba odgovora ispitanika s obzirom na mjesto života (pitanja: 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 16, 17)

	Broj (%) ispitanika prema mjestu života			p*
	Do 5000 stanovnika	Više od 5000 stanovnika	Ukupno	
Ukoliko ste prestali pušiti, što vam je pomoglo u odvikavanju od pušenja				
Nikotinski flasteri	1(100,0)	0(0,0)	1(100,0)	0,213
Nikotinske žvake	0(0,0)	1(100,0)	1(100,0)	
Električna cigareta	6(20,0)	24(80,0)	30 (100,0)	
Literatura	2(28,6)	5(71,4)	7 (100,0)	
Čista volja	56(37,1)	95(62,9)	151 (100,0)	
Ostalo	93(40,1)	139(59,9)	232 (100,0)	
Znate li za pojam "električna cigareta"				
Da	196(37,7)	324(62,3)	520 (100,0)	0,480
Ne	3(27,3)	8(72,7)	11 (100,0)	
Gdje ste se prvi put susreli s pojmom "električna cigareta"				
Televizija	25(39,1)	39(60,9)	64 (100,0)	0,860
Internet	46(38,3)	74(61,7)	120 (100,0)	
Novine	1(20,0)	4(80,0)	5 (100,0)	
Prijatelji, roditelji, poznanici	127(37,4)	213(62,)	340 (100,0)	
Koliko je vaše trenutno znanje o električnoj cigareti				
Ne znam ništa	17(32,7)	35(67,3)	52 (100,0)	0,745
Znam osnovne informacije	159(38,1)	258(61,9)	417 (100,0)	
Znam dosta o tome	23(37,1)	39(62,9)	62 (100,0)	
Želite li znati nešto više o električnim cigaretama od trenutnog znanja				
Da	61(39,9)	92(60,1)	153 (100,0)	0,469
Ne	138(36,5)	240(63,5)	378 (100,0)	
Jeste li probali električnu cigaretu				
Da	95(38,0)	155(62,0)	250 (100,0)	0,612
Ne	75(37,5)	125(62,5)	200 (100,0)	
Želim probati	2(18,2)	9(81,8)	11 (100,0)	
Ne želim probati	27(38,6)	43(61,4)	70 (100,0)	
Znate li sastav električne cigarete				
Da	58(35,4)	106(64,6)	164 (100,0)	0,618
Ne	113(39,4)	174(60,6)	287 (100,0)	
Ne znam	28(35,0)	52(65,0)	80 (100,0)	
Koristi li tko od vaših prijatelja ili obitelji električnu cigaretu				
Da	118(36,6)	204(63,4)	322 (100,0)	0,168
Ne	64(36,2)	113(63,8)	177 (100,0)	
Ne znam	17(53,1)	15(46,9)	32 (100,0)	
Što mislite o štetnosti električne cigarete				
Manje je štetno od pušenja običnih cigareta	89(43,0)	118(57,0)	207 (100,0)	0,178
Nije štetno uopće	4(44,4)	5(55,6)	9 (100,0)	
Jednako je štetno	74(33,2)	149(66,8)	223 (100,0)	
Štetnije je od običnih cigareta	32(34,8)	60(65,2)	92 (100,0)	
Smatrate li da električna cigareta uzrokuje karcinom				
Da	68(34,2)	131(65,8)	199 (100,0)	0,309
Ne	26(44,8)	32(55,2)	58 (100,0)	
Ne znam	105(38,3)	169(61,7)	274 (100,0)	
Smiju li svi koristiti električnu cigaretu				
Dozvoljeno je korištenje svim osobama	24(42,9)	32(57,1)	56 (100,0)	0,468
U potpunosti je zabranjeno korištenje	3(42,9)	4(57,1)	7 (100,0)	
Maloljetnim osobama, trudnicama i osobama osjetljivima na nikotin je zabranjeno	80(33,9)	156(66,1)	236 (100,0)	
Ne znam	92(39,7)	140(60,3)	232 (100,0)	

Tablica 29: Usporedba odgovora ispitanika s obzirom na mjesto života (pitanja: 18, 19, 20, 21, 22 ,23)

	Broj (%) ispitanika prema mjestu života			p*
	Do 5000 stanovnika	Više od 5000 stanovnika	Ukupno	
Smije li se električna cigareta koristiti na mjestima gdje je obična cigareta zabranjena				
Da	137 (37,1)	232 (62,9)	369 (100,0)	0,908
Ne	20 (36,4)	35 (63,6)	55 (100,0)	
Ne znam	42 (39,3)	65 (60,7)	107 (100,0)	
Ostavlja li električna cigareta neugodan zadah u ustima				
Ostavlja više neugodan zadah od obične cigarete	6 (75,0)	2 (25,0)	8 (100,0)	0,037
Ostavlja manje neugodan zadah od obične cigarete	108 (39,6)	165 (60,4)	273 (100,0)	
Ne znam	85 (34,0)	165 (66,0)	250 (100,0)	
Što mislite o dimu koji ostavlja električna cigareta				
Ima ga više nego kod obične cigarete	67 (36,2)	118 (63,8)	185 (100,0)	0,958
Ima ga manje nego kod obične cigarete	70 (38,7)	111 (61,3)	181 (100,0)	
Nema ga uopće	18 (36,0)	32 (64,0)	50 (100,0)	
Ne znam	44 (38,3)	71 (61,7)	115 (100,0)	
Reklamu za električnu cigaretu na TV-u ili radiju				
Da	14 (41,2)	20 (58,8)	34 (100,0)	0,645
Ne	185 (37,2)	312 (62,8)	497 (100,0)	
Reklamu za električnu cigaretu u novinama ili časopisu				
Da	21 (38,2)	34 (61,8)	55 (100,0)	0,909
Ne	178 (37,4)	298 (62,6)	476 (100,0)	
Reklamu za električnu cigaretu izvan kuće (poster, plakati, mjesta za oglašavanje)				
Da	14 (24,6)	43 (75,4)	57 (100,0)	0,033
Ne	185 (39,0)	289 (61,0)	474 (100,0)	
Izložena električna cigareta za prodaju				
Da	79 (30,5)	180 (69,5)	259 (100,0)	0,001
Ne	120 (44,1)	152 (55,9)	272 (100,0)	
Video ili slike električne cigarete na YouTube, Facebook, Instagram				
Da	62 (41,9)	86 (58,1)	148 (100,0)	0,191
Ne	137 (37,5)	246 (62,5)	383 (100,0)	
Poznati ljudi s električnom cigaretom (filmovi, spotovi)				
Da	31 (39,7)	47 (60,3)	78 (100,0)	0,654
Ne	168 (37,1)	285 (62,9)	453 (100,0)	
Sponzorirani događaji od strane proizvođača električnih cigareta				
Da	5 (17,9)	23 (82,1)	28 (100,0)	0,028
Ne	193 (38,5)	308 (61,5)	501 (100,0)	
Molim Vas da sljedeće izjave pročitate pažljivo i zabilježite samo jednu koja se odnosi na Vas				
Nikad nisam pušio/ la cigaretu	24 (36,9)	41 (63,1)	65 (100,0)	0,400
Probao/la sam samo jednom ili dva puta pušiti	47 (45,2)	57 (54,8)	104 (100,0)	
Ponekad pušim	22 (31,9)	47 (68,1)	69 (100,0)	
Pušim svaki dan cigarete	75 (37,1)	127 (62,9)	202 (100,0)	
Pušim ponekad električnu cigaretu	4 (50,0)	4 (50,0)	8 (100,0)	
Pušim samo električnu cigaretu	3 (20,0)	12 (80,0)	15 (100,0)	
Bivši pušač	24 (35,3)	44 (64,7)	68 (100,0)	
Jeste li trenutno pušač električne cigarete				
Da	12 (38,7)	19 (61,3)	31 (100,0)	0,884
Ne	187 (37,4)	313 (62,6)	500 (100,0)	

Tablica 30: Usporedba odgovora ispitanika s obzirom na mjesto života (tvrdnje: 1, 2, 3)

	Broj (%) ispitanika prema mjestu života			p*
	Do 5000 stanovnika	Više od 5000 stanovnika	Ukupno	
Pušenjem e-cigareta smanjuje se broj dnevno popušanih klasičnih cigareta				
Uopće se ne slažem	30 (36,1)	53 (63,9)	83 (100,0)	0,503
Donekle se ne slažem	23 (47,9)	25 (52,1)	48 (100,0)	
Niti se slažem, niti se ne slažem	75 (37,5)	125 (62,5)	200 (100,0)	
Slažem se	35 (39,3)	54 (60,7)	89 (100,0)	
U potpunosti se slažem	36 (33,0)	73 (67,0)	109 (100,0)	
Pušenje e – cigareta pomaže u odvikavanju od pušenja				
Uopće se ne slažem	46 (35,4)	84 (64,6)	130 (100,0)	0,051
Donekle se ne slažem	34 (39,5)	52 (60,5)	86 (100,0)	
Niti se slažem, niti se ne slažem	62 (34,4)	118 (65,6)	180 (100,0)	
Slažem se	37 (52,9)	33 (47,1)	70 (100,0)	
U potpunosti se slažem	20 (30,8)	45 (69,2)	65 (100,0)	
Smatrate li da pušenje električnih cigareta dovodi do zdravstvenih problema usne šupljine kao što su gubitak zuba, paradontoza, karcinom				
Uopće se ne slažem	21 (38,9)	33 (61,1)	54 (100,0)	0,858
Donekle se ne slažem	32 (42,7)	32 (57,3)	75 (100,0)	
Niti se slažem, niti se ne slažem	83 (35,6)	150 (64,4)	233 (100,0)	
Slažem se	28 (38,9)	44 (61,1)	72 (100,0)	
U potpunosti se slažem	35 (36,8)	60 (63,2)	95 (100,0)	

Hi kvadrat testom dokazano je kako je s obzirom na mjesto života kod pitanja *ostavlja li električna cigareta neugodan zadah u ustima* ($\chi^2=6,603$, $ss=2$, $a p=0,037$), najveći postotak odgovora ($n>10$) za ispitanike koji žive u mjestu *do 5000 stanovnika* zabilježen za odgovor *ostavlja manje neugodan zadah od obične cigarete* što navodi 108 ispitanika (39,6%), dok za ispitanike u koji žive u mjestu sa više od 5000 stanovnika najveći udio odgovora bilježimo za odgovorne *znam* 165 ispitanika (66,0%).

Hi kvadrat testom dokazano je kako je s obzirom na mjesto života kod pitanja *reklamu za električnu cigaretu izvan kuće (posteri, plakati, mjesta za oglašavanje)* ($\chi^2=4,545$, $ss=1$, $a p=0,033$), najveći postotak odgovora ($n>10$) za ispitanike koji žive u mjestu *do 5000 stanovnika* zabilježen za negativan odgovor što navodi 185 ispitanika (39,0%), nasuprot ispitanika koji žive u mjestu sa više od 5000 stanovnika gdje je najveći udio odgovora za odgovor *da* 43 ispitanika (75,4%).

Pogledaju li se odgovori ispitanika na pitanje *izložena električna cigareta za prodaju* ($\chi^2=10,497$, $ss=1$, $a p=0,001$), možemo uočiti kako je najveći postotak odgovora ($n>10$) za ispitanike koji žive u mjestu *do 5000 stanovnika* zabilježen za *negativnu tvrdnju* što navodi 120

ispitanika (44,1%), za ispitanike u koji žive u mjestu sa više od 5000 stanovnika najveći udio odgovora bilježimo za odgovor *da* 180 ispitanika (69,5%).

Hi kvadrat testom dokazano je kako je s obzirom na mjesto života kod pitanja *sponzorirani događaji od strane proizvođača električnih cigareta* ($\chi^2=4,836$, $ss=1$, a $p=0,028$), najveći postotak odgovora ($n>10$) za ispitanike koji žive u mjestu *do 5000 stanovnika* zabilježen za *negativnu tvrdnju* navodi 193 ispitanika (38,5%), za ispitanike koji žive u mjestu sa više od 5000 stanovnika najveći udio odgovora bilježimo za *afirmativnu tvrdnju* 23 ispitanika (82,1%).

Tablica 31: Usporedba odgovora ispitanika s obzirom na obrazovanje (pitanja: 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14)

	Broj (%) ispitanika prema obrazovanju			Ukupno	p*
	osnovna i srednja škola	viša/ visoka škola	magisterij/doktorat		
Ukoliko ste prestali pušiti, što vam je pomoglo u odvikavanju od pušenja					
Nikotinski flasteri	1 (100,0)	0 (0,0)	0 (0,0)	1 (100,0)	0,965
Nikotinske žvake	0 (0,0)	1 (100)	0 (0,0)	1 (100,0)	
Električna cigareta	17 (56,7)	11 (36,7)	2 (6,7)	30 (100,0)	
Literatura	5 (71,4)	2 (28,6)	0 (0,0)	7 (100,0)	
Čista volja	82(54,3)	61(40,4)	8(5,3)	151 (100,0)	
Ostalo	131(56,5)	89(38,4)	12(5,2)	232 (100,0)	
Znate li za pojam "električna cigareta"					
Da	281(54,0)	207(39,8)	32(6,2)	520 (100,0)	0,057
Ne	8(72,7)	1(9,1)	2(18,2)	11 (100,0)	
Gdje ste se prvi put susreli s pojmom "električna cigareta"					
Televizija	42(65,6)	20(31,3)	2(3,1)	64 (100,0)	0,393
Internet	57(47,5)	54(45,0)	9(7,5)	120 (100,0)	
Novine	3(60,0)	2(40,0)	0(0,0)	5 (100,0)	
Prijatelji, roditelji, poznanici	186(54,7)	132(38,8)	22(6,5)	340 (100,0)	
Koliko je vaše trenutno znanje o električnoj cigareti					
Ne znam ništa	29(55,8)	21(40,4)	2(3,8)	52 (100,0)	0,457
Znam osnovne informacije	221(53,0)	169(40,5)	27(6,5)	417 (100,0)	
Znam dosta o tome	39(62,9)	18(29,0)	5(8,1)	62 (100,0)	
Želite li znati nešto više o električnim cigaretama od trenutnog znanja					
Da	86(56,2)	62(40,5)	5(3,3)	153 (100,0)	0,172
Ne	203(53,7)	146(38,6)	29(7,7)	378 (100,0)	
Jeste li probali električnu cigaretu					
Da	144(57,6)	96(38,4)	10(4,0)	250 (100,0)	0,009
Ne	103(51,5)	83(41,5)	14(7,0)	200 (100,0)	
Želim probati	10(90,9)	1(9,1)	0(0,0)	11 (100,0)	
Ne želim probati	32(45,7)	28(40,0)	10(14,3)	70 (100,0)	
Znate li sastav električne cigarete					
Da	91(55,5)	59(36,0)	14(8,5)	164 (100,0)	0,075
Ne	147(51,2)	126(43,9)	14(4,9)	287 (100,0)	
Ne znam	51(63,8)	23(28,8)	6(7,5)	80 (100,0)	
Koristi li tko od vaših prijatelja ili obitelji električnu cigaretu					
Da	174(54,0)	133(41,3)	15(4,7)	322 (100,0)	0,039
Ne	92(52,0)	67(37,9)	18(10,2)	177 (100,0)	
Ne znam	23(71,9)	8(25,0)	1(3,1)	32 (100,0)	
Što mislite o štetnosti električne cigarete					
Manje je štetno od pušenja običnih cigareta	112(54,1)	83(40,1)	12(5,8)	207 (100,0)	0,204
Nije štetno uopće	8(88,9)	1(11,1)	0(0,0)	9 (100,0)	
Jednako je štetno	119(53,4)	92(41,3)	12(5,4)	223 (100,0)	
Štetnije je od običnih cigareta	50(54,3)	32(34,8)	10(10,9)	92 (100,0)	

Tablica 32: Usporedba odgovora ispitanika s obzirom na obrazovanje (pitanja: 16, 17, 18, 19, 20, 21)

	Broj (%) ispitanika prema obrazovanju			Ukupno	p*
	osnovna i srednja škola	viša/visoka škola	magisterij/doktorat		
Smatrate li da električna cigareta uzrokuje karcinom					0,085
Da	98 (49,2)	85 (42,7)	16 (8,0)	199 (100,0)	
Ne	40 (69,0)	17 (29,3)	1 (1,7)	58 (100,0)	
Ne znam	151 (55,1)	106 (38,7)	17 (6,2)	274 (100,0)	
Smiju li svi koristiti električnu cigaretu					0,357
Dozvoljeno je korištenje svim osobama	37 (66,1)	16 (28,6)	3 (5,4)	56 (100,0)	
U potpunosti je zabranjeno korištenje	3 (42,9)	4 (57,1)	0 (0,0)	7 (100,0)	
Maloljetnim osobama, trudnicama i osobama osjetljivima na nikotin je zabranjeno	127 (53,8)	90 (38,1)	19 (8,1)	236 (100,0)	
Ne znam	122 (52,6)	98 (42,2)	12 (5,2)	232 (100,0)	
Smije li se električna cigareta koristiti na mjestima gdje je obična cigareta zabranjena					0,565
Da	208 (56,4)	140 (37,9)	21 (5,7)	369 (100,0)	
Ne	30 (54,5)	21 (38,2)	4 (7,3)	55 (100,0)	
Ne znam	51 (47,7)	47 (43,9)	9 (8,4)	107 (100,0)	
Ostavlja li električna cigareta neugodan zadah u ustima					0,285
Ostavlja više neugodan zadah od obične cigarete	2 (25,0)	6 (75,0)	0 (0,0)	8 (100,0)	
Ostavlja manje neugodan zadah od obične cigarete	153 (56,0)	104 (38,1)	16 (5,9)	273 (100,0)	
Ne znam	134 (53,6)	98 (39,2)	18 (7,2)	250 (100,0)	
Što mislite o dimu koji ostavlja električna cigareta					0,034
Ima ga više nego kod obične cigarete	105 (56,8)	65 (35,1)	15 (8,1)	185 (100,0)	
Ima ga manje nego kod obične cigarete	82 (45,3)	89 (49,2)	10 (5,5)	181 (100,0)	
Nema ga uopće	33 (66,0)	15 (30,0)	2 (4,0)	50 (100,0)	
Ne znam	69 (60,0)	39 (33,9)	7 (6,1)	115 (100,0)	
Reklamu za električnu cigaretu na TV-u ili radiju					0,448
Da	22 (64,7)	10 (29,4)	2 (5,9)	34 (100,0)	
Ne	267 (53,7)	198 (39,8)	32 (6,4)	497 (100,0)	
Reklamu za električnu cigaretu u novinama ili časopisu					0,415
Da	34 (61,8)	17 (30,9)	4 (7,3)	55 (100,0)	
Ne	255 (53,6)	191 (40,1)	30 (6,3)	476 (100,0)	
Reklamu za električnu cigaretu izvan kuće (poster, plakati, mjesta za oglašavanje)					0,598
Da	28 (49,1)	24 (42,1)	5 (8,8)	57 (100,0)	
Ne	261 (55,1)	184 (38,8)	29 (6,1)	474 (100,0)	
Izložena električna cigareta za prodaju					0,832
Da	142 (54,8)	99 (38,2)	18 (6,9)	259 (100,0)	
Ne	147 (54,0)	109 (40,1)	16 (5,9)	272 (100,0)	

Tablica 33: Usporedba odgovora ispitanika s obzirom na obrazovanje (pitanja: 21, 22, 23, tvrdnje 1, 2, 3)

	Broj (%) ispitanika prema obrazovanju			Ukupno	p*
	osnovna i srednja škola	viša/visoka škola	magisterij/doktorat		
Video ili slike električne cigarete na YouTube, Facebook, Instagram					0,117
Da	91 (61,5)	48 (32,4)	9 (6,1)	148 (100,0)	
Ne	198 (51,7)	160 (41,8)	25 (6,5)	383 (100,0)	
Poznati ljudi s električnom cigaretom (filmovi, spotovi)					0,243
Da	49 (62,8)	24 (30,8)	5 (6,4)	78 (100,0)	
Ne	240 (53,0)	184 (40,6)	29 (6,4)	453 (100,0)	
Sponzorirani događaji od strane proizvođača električnih cigareta					0,230
Da	18 (64,3)	7 (25,0)	3 (10,7)	28 (100,0)	
Ne	269 (53,7)	201 (40,1)	31 (6,2)	501 (100,0)	
Molim Vas da sljedeće izjave pročitate pažljivo i zabilježite samo jednu koja se odnosi na Vas					0,174
Nikad nisam pušio/ la cigaretu	38 (58,5)	20 (30,8)	7 (10,8)	65 (100,0)	
Probao/la sam samo jednom ili dva puta pušiti	50 (48,1)	45 (43,3)	9 (8,7)	104 (100,0)	
Ponekad pušim	37 (53,6)	28 (40,6)	4 (5,8)	69 (100,0)	
Pušim svaki dan cigarete	118 (58,4)	75 (37,1)	9 (4,5)	202 (100,0)	
Pušim ponekad električnu cigaretu	7 (87,5)	1 (12,5)	0 (0,0)	8 (100,0)	
Pušim samo električnu cigaretu	10 (66,7)	4 (26,7)	1 (6,7)	15 (100,0)	
Bivši pušač	29 (42,6)	35 (51,5)	4 (5,9)	68 (100,0)	
Jeste li trenutno pušač električne cigarete					0,137
Da	22 (71,0)	7 (22,6)	2 (6,5)	31 (100,0)	
Ne	267 (53,4)	201 (40,2)	32 (6,4)	500 (100,0)	
Pušenjem e-cigareta smanjuje se broj dnevno popušanih klasičnih cigareta					0,612
Uopće se ne slažem	39 (47,0)	37 (44,6)	7 (8,4)	83 (100,0)	
Donekle se ne slažem	30 (62,5)	15 (31,3)	3 (6,3)	48 (100,0)	
Niti se slažem, niti se ne slažem	105 (52,5)	82 (41,0)	13 (6,5)	200 (100,0)	
Slažem se	48 (53,9)	34 (38,2)	7 (7,9)	89 (100,0)	
U potpunosti se slažem	66 (60,6)	39 (35,8)	4 (3,7)	109 (100,0)	
Pušenje e – cigareta pomaže u odvikavanju od pušenja					0,377
Uopće se ne slažem	70 (53,8)	47 (36,2)	13 (10,0)	130 (100,0)	
Donekle se ne slažem	47(54,7)	36 (41,9)	3 (3,5)	86 (100,0)	
Niti se slažem, niti se ne slažem	92 (51,1)	78 (43,3)	10 (5,6)	180 (100,0)	
Slažem se	40 (57,1)	24 (34,3)	6 (8,6)	70 (100,0)	
U potpunosti se slažem	40 (61,5)	23 (35,4)	2 (3,1)	65 (100,0)	
Smatrate li da pušenje električnih cigareta dovodi do zdravstvenih problema usne šupljine kao što su gubitak zuba, paradontoza, karcinom					0,099
Uopće se ne slažem	38 (70,4)	16 (29,6)	0 (0,0)	54 (100,0)	
Donekle se ne slažem	43 (57,3)	29 (38,7)	3 (4,0)	75 (100,0)	
Niti se slažem, niti se ne slažem	117 (50,2)	94 (40,3)	22 (9,4)	233 (100,0)	
Slažem se	37 (51,4)	32 (44,4)	3 (4,2)	72 (100,0)	
U potpunosti se slažem	52 (54,7)	37 (38,9)	6 (6,3)	95 (100,0)	

Hi kvadrat testom dokazano je kako je s obzirom na obrazovanje kod pitanja *jeste li probali električnu cigaretu* ($\chi^2=17,175$, $ss=6$, a $p=0,009$), najveći postotak odgovora ($n>10$) za ispitanike s obrazovanjem osnovna i srednja škola zabilježen za *želim probati* što navodi 10 ispitanika (90,9%), za ispitanike s obrazovanjem viša/ visoka škola najveći udio odgovora bilježimo za *ne* 83 ispitanika (41,5%), dok za ispitanike s obrazovanjem magisterij/ doktorat najveći postotni udio odgovora bilježimo za odgovor *ne želim probati* 10 ispitanika (14,3%). Dakle, uočavamo kako ispitanici s osnovnom i srednjom školom uvećoj mjeri navode kako su *probali električnu cigaretu* u odnosu na ispitanike s višom razinom obrazovanja.

Hi kvadrat testom dokazano je kako je s obzirom na obrazovanje kod pitanja *koristi li tko od vaših prijatelja ili obitelji električnu cigaretu* ($\chi^2=10,076$, $ss=4$, a $p=0,039$), najveći postotak odgovora ($n>10$) za ispitanike s obrazovanjem osnovna i srednja škola zabilježen za *ne znam* što navodi 23 ispitanika (71,9%), za ispitanike s obrazovanjem viša/ visoka škola najveći udio odgovora bilježimo za *da* 133 ispitanika (41,3%), dok za ispitanike s obrazovanjem magisterij/doktorat najveći postotni udio odgovora bilježimo za odgovor *ne* 18 ispitanika (10,2%).

Hi kvadrat testom dokazano je kako je s obzirom na obrazovanje kod pitanja *što mislite o dimu koji ostavlja električna cigareta* ($\chi^2=13,641$, $ss=6$, a $p=0,034$), najveći postotak odgovora ($n>10$) za ispitanike s obrazovanjem osnovna i srednja škola zabilježen za *nema ga uopće* što navodi 33 ispitanika (66,0%), za ispitanike s obrazovanjem viša/ visoka škola najveći udio odgovora bilježimo za *ima ga manje nego kod obične cigarete* 89 ispitanika (49%), dok za ispitanike s obrazovanjem magisterij/ doktorat najveći postotni udio odgovora bilježimo za odgovor *ima ga više nego kod obične cigarete* 15 ispitanika (8,1%).

Uočavamo kako ispitanici s osnovnom i srednjom školom uvećoj mjeri navode *nema ga uopće* u odnosu na ispitanike s *magisterijom/ doktoratom* koji u većoj mjeri navode *ima ga više nego kod obične cigarete*.

Tablica 34: Usporedba odgovora ispitanika s obzirom na pušački status (pitanja: 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 16, 17)

	Broj (%) ispitanika prema pušačkom statusu			p*
	Pušači i povremeni pušači	Nepušači i bivši pušači	Ukupno	
Ukoliko ste prestali pušiti, što vam je pomoglo u odvikavanju od pušenja				
Nikotinski flasteri	1(100,0)	0(0,0)	1(100,0)	0,259
Nikotinske žvake	1 (100,0)	0 (0,0)	1(100,0)	
Električna cigareta	16(53,3)	14(46,7)	30 (100,0)	
Literatura	6(85,7)	1(14,3)	7 (100,0)	
Čista volja	73(48,3)	78(51,7)	151 (100,0)	
Ostalo	128(55,2)	104(44,8)	232 (100,0)	
Znate li za pojam "električna cigareta"				
Da	278(53,5)	242(46,5)	520 (100,0)	0,503
Ne	7(63,6)	4(36,4)	11 (100,0)	
Gdje ste se prvi put susreli s pojmom "električna cigareta"				
Televizija	26(40,6)	38(59,4)	64 (100,0)	0,114
Internet	70(58,3)	50(41,7)	120 (100,0)	
Novine	2(40,0)	3(60,0)	5 (100,0)	
Prijatelji, roditelji, poznanici	186(54,7)	154(45,3)	340 (100,0)	
Koliko je vaše trenutno znanje o električnoj cigareti				
Ne znam ništa	15(28,8)	37(71,2)	52 (100,0)	0,000
Znam osnovne informacije	228(54,7)	189(45,3)	417 (100,0)	
Znam dosta o tome	42(67,7)	20(32,3)	62 (100,0)	
Želite li znati nešto više o električnim cigaretama od trenutnog znanja				
Da	103(67,3)	50(32,7)	153 (100,0)	0,000
Ne	182(48,1)	196(51,9)	378 (100,0)	
Jeste li probali električnu cigaretu				
Da	186(74,4)	64(25,6)	250 (100,0)	0,000
Ne	73(36,5)	127(63,5)	200 (100,0)	
Želim probati	8(72,7)	3(27,3)	11 (100,0)	
Ne želim probati	18(25,7)	52(74,3)	70 (100,0)	
Znate li sastav električne cigarete				
Da	103(62,8)	61(37,2)	164 (100,0)	0,019
Ne	142(49,5)	145(50,5)	287 (100,0)	
Ne znam	40(50,0)	40(50,0)	80 (100,0)	
Koristi li tko od vaših prijatelja ili obitelji električnu cigaretu				
Da	169(52,5)	153(47,5)	322 (100,0)	0,278
Ne	102(57,6)	75(42,4)	177 (100,0)	
Ne znam	14(43,8)	18(56,3)	32 (100,0)	
Što mislite o štetnosti električne cigarete				
Manje je štetno od pušenja običnih cigareta	100(48,3)	107(51,7)	207 (100,0)	0,124
Nije štetno uopće	5(55,6)	4(44,4)	9 (100,0)	
Jednako je štetno	122(54,7)	101(45,3)	223 (100,0)	
Štetnije je od običnih cigareta	58(63,0)	34(37,0)	92 (100,0)	
Smatrate li da električna cigareta uzrokuje karcinom				
Da	114(57,3)	85(42,7)	199 (100,0)	0,420
Ne	29(50,0)	29(50,0)	58 (100,0)	
Ne znam	142(51,8)	132(48,2)	274 (100,0)	
Smiju li svi koristiti električnu cigaretu				
Dozvoljeno je korištenje svim osobama	34(60,7)	22(39,3)	56 (100,0)	0,063
U potpunosti je zabranjeno korištenje	3(42,9)	4(57,1)	7 (100,0)	
Maloljetnim osobama, trudnicama i osobama osjetljivima na nikotin je zabranjeno	138(58,5)	98(41,5)	236 (100,0)	
Ne znam	110(47,4)	122(52,6)	232 (100,0)	

Tablica 35: Usporedba odgovora ispitanika s obzirom na pušački status (pitanja: 18, 19, 20, 21, 22, 23)I

	Broj (%) ispitanika prema pušačkom statusu			p*
	Pušači i povremeni pušači	Nepušači i bivši pušači	Ukupno	
Smije li se električna cigareta koristiti na mjestima gdje je obična cigareta zabranjena				
Da	214 (58,0)	155 (42,0)	369 (100,0)	0,010
Ne	25 (45,5)	30 (54,5)	55 (100,0)	
Ne znam	46 (43,0)	61 (57,0)	107 (100,0)	
Ostavlja li električna cigareta neugodan zadah u ustima				
Ostavlja više neugodan zadah od obične cigarete	4 (50,0)	4 (50,0)	8 (100,0)	0,000
Ostavlja manje neugodan zadah od obične cigarete	185 (67,8)	88 (32,2)	273 (100,0)	
Ne znam	96 (38,4)	154 (61,6)	250 (100,0)	
Što mislite o dimu koji ostavlja električna cigareta				
Ima ga više nego kod obične cigarete	120 (64,9)	65 (35,1)	185 (100,0)	0,002
Ima ga manje nego kod obične cigarete	86 (47,5)	95 (52,5)	181 (100,0)	
Nema ga uopće	27 (54,0)	23 (46,0)	50 (100,0)	
Ne znam	52 (45,2)	63 (54,8)	115 (100,0)	
Reklamu za električnu cigaretu na TV-u ili radiju				
Da	25 (73,5)	9 (26,5)	34 (100,0)	0,016
Ne	260 (52,3)	237 (47,7)	497 (100,0)	
Reklamu za električnu cigaretu u novinama ili časopisu				
Da	39 (70,9)	16 (29,1)	55 (100,0)	0,007
Ne	246 (51,7)	230 (48,3)	476 (100,0)	
Reklamu za električnu cigaretu izvan kuće (poster, plakati, mjesta za oglašavanje)				
Da	30 (52,6)	27 (47,4)	57 (100,0)	0,868
Ne	255 (53,8)	219 (46,2)	474 (100,0)	
Izložena električna cigareta za prodaju				
Da	158 (61,0)	101 (39,0)	259 (100,0)	0,001
Ne	127 (46,7)	145 (53,3)	272 (100,0)	
Video ili slike električne cigarete na YouTube, Facebook, Instagram				
Da	90 (60,8)	58 (39,2)	148 (100,0)	0,040
Ne	195 (50,9)	188 (49,1)	383 (100,0)	
Poznati ljudi s električnom cigaretom (filmovi, spotovi)				
Da	49 (62,8)	29 (37,2)	78 (100,0)	0,079
Ne	236 (52,1)	217 (47,9)	453 (100,0)	
Sponzorirani događaji od strane proizvođača električnih cigareta				
Da	21 (75,0)	7 (25,0)	28 (100,0)	0,020
Ne	263 (52,5)	238 (47,5)	501 (100,0)	
Molim Vas da sljedeće izjave pročitate pažljivo i zabilježite samo jednu koja se odnosi na Vas				
Nikad nisam pušio/ la cigaretu	5 (7,7)	60 (92,3)	65 (100,0)	0,000
Probao/la sam samo jednom ili dva puta pušiti	6 (5,8)	98 (94,2)	104 (100,0)	
Ponekad pušim	58 (84,1)	11 (15,9)	69 (100,0)	
Pušim svaki dan cigarete	199 (98,5)	3 (1,5)	202 (100,0)	
Pušim ponekad električnu cigaretu	5 (62,5)	3 (37,5)	8 (100,0)	
Pušim samo električnu cigaretu	11 (73,3)	4 (26,7)	15 (100,0)	
Bivši pušač	1 (1,5)	67 (98,5)	68 (100,0)	
Jeste li trenutno pušač električne cigarete				
Da	23 (74,2)	8 (25,8)	31 (100,0)	0,018
Ne	262 (52,4)	238 (47,6)	500 (100,0)	

Tablica 36: Usporedba odgovora ispitanika s obzirom na pušački status (tvrdnje: 1, 2, 3)

	Broj (%) ispitanika prema pušačkom statusu			p*
	Pušači i povremeni pušači	Nepušači i bivši pušači	Ukupno	
Pušenjem e-cigareta smanjuje se broj dnevno popušanih klasičnih cigareta				0,808
Uopće se ne slažem	43 (51,8)	40 (48,2)	83 (100,0)	
Donekle se ne slažem	24 (50,0)	24 (50,0)	48 (100,0)	
Niti se slažem, niti se ne slažem	110 (55,0)	90 (45,0)	200 (100,0)	
Slažem se	44 (49,4)	45 (50,6)	89 (100,0)	
U potpunosti se slažem	62 (56,9)	47 (43,1)	109 (100,0)	
Pušenje e – cigareta pomaže u odvikavanju od pušenja				0,750
Uopće se ne slažem	73 (56,2)	57 (43,8)	130 (100,0)	
Donekle se ne slažem	44 (51,2)	42 (48,8)	86 (100,0)	
Niti se slažem, niti se ne slažem	101 (56,1)	79 (43,9)	180 (100,0)	
Slažem se	34 (48,6)	36 (51,4)	70 (100,0)	
U potpunosti se slažem	33 (50,8)	32 (49,2)	65 (100,0)	
Smatrate li da pušenje električnih cigareta dovodi do zdravstvenih problema usne šupljine kao što su gubitak zuba, paradontoza, karcinom				0,193
Uopće se ne slažem	32 (59,3)	22 (40,7)	54 (100,0)	
Donekle se ne slažem	35 (46,7)	40 (53,3)	75 (100,0)	
Niti se slažem, niti se ne slažem	117 (50,2)	116 (49,8)	233 (100,0)	
Slažem se	40 (55,6)	32 (44,4)	72 (100,0)	
U potpunosti se slažem	59 (62,1)	36 (37,9)	95 (100,0)	

Hi kvadrat testom dokazano je kako je s obzirom na pušački status kod pitanja *koliko je vaše trenutno znanje o električnoj cigareti* ($\chi^2=17,994$, $ss=2$, $a p=0,000$), najveći postotak odgovora ($n>10$) za pušače i povremene pušače zabilježen za *znam dosta o tome* što navodi 42 ispitanika (67,7%), dok za nepušače i bivše pušače najveći udio odgovora bilježimo za *ne znam ništa* 37 ispitanika (71,2%).

Hi kvadrat testom dokazano je kako je s obzirom na pušački status kod pitanja *želite li znati nešto više o električnim cigaretama od trenutnog znanja* ($\chi^2=16,100$, $ss=1$, $a p=0,000$), najveći postotak odgovora ($n>10$) za pušače i povremene pušače zabilježen za *da* što navodi 103 ispitanika (67,3%), kod nepušača i bivših pušača najveći udio odgovora bilježimo za odgovor *ne* 196 ispitanika (51,9%).

Hi kvadrat testom dokazano je kako je s obzirom na pušački status kod pitanja *jeste li probali električnu cigaretu* ($\chi^2=90,527$, $ss=3$, $a p=0,000$), najveći postotak odgovora ($n>10$) za pušače i povremene pušače zabilježen za *afirmativnu tvrdnju* što navodi 186 ispitanika (74,4%), za razliku od nepušača i bivših pušača gdje najveći udio odgovora bilježimo za odgovor *ne želim probati* 52 ispitanika (74,3%).

Pogledaju li se odgovori ispitanika na pitanje *znate li sastav električne cigarete* ($\chi^2=7,966$, $ss=2$, $a p=0,019$), najveći postotak odgovora ($n>10$) za pušače i povremene pušače zabilježen za afirmativnu tvrdnju navodi 103 ispitanika (62,8%), za razliku od toga kod nepušača i bivših pušača najveći udio odgovora bilježimo za negativnu tvrdnju 145 ispitanika (50,5%).

Hi kvadrat testom dokazano je kako je s obzirom na pušački status kod pitanja *smije li se električna cigareta koristiti na mjestima gdje je obična cigareta zabranjena* ($\chi^2=9,176$, $ss=2$, $a p=0,010$), najveći postotak odgovora ($n>10$) za pušače i povremene pušače zabilježen za afirmativnu tvrdnju što navodi 214 ispitanika (58,0%), u odnosu na nepušače i bivše pušače gdje najveći udio odgovora bilježimo za odgovor *ne znam* 61 ispitanika (57,0%).

Pogledaju li se odgovori ispitanika na pitanje *ostavlja li električna cigareta neugodan zadah u ustima* ($\chi^2=45,301$, $ss=2$, $a p=0,000$), možemo uočiti kako je najveći postotak odgovora ($n>10$) za pušače i povremene pušače zabilježen za *ostavlja manje neugodan zadah od obične cigarete* što navodi 185 ispitanika (67,8%), za razliku od toga kod nepušača i bivših pušača najveći udio odgovora bilježimo za *ne znam* 154 ispitanika (61,6%).

Hi kvadrat testom dokazano je kako je s obzirom na pušački status kod pitanja *što mislite o dimu koji ostavlja električna cigareta* ($\chi^2=15,390$, $ss=3$, $a p=0,002$), najveći postotak odgovora ($n>10$) za pušače i povremene pušače zabilježen za *ima ga više nego kod obične cigarete* što navodi 120 ispitanika (64,9%), dok za nepušače i bivše pušače najveći udio odgovora bilježimo za odgovor *ne znam* 63 ispitanika (54,8%).

Pogledaju li se odgovori ispitanika na pitanje *reklamu za električnu cigaretu na TV-u ili radiju* ($\chi^2=5,760$, $ss=1$, $a p=0,016$), možemo uočiti kako je najveći postotak odgovora ($n>10$) za pušače i povremene pušače zabilježen za afirmativnu tvrdnju što navodi 25 ispitanika (73,5%), za nepušače i bivše pušače najveći udio odgovora bilježimo za negativnu tvrdnju 237 ispitanika (47,7%).

Hi kvadrat testom dokazano je kako je s obzirom na pušački status kod pitanja *reklamu za električnu cigaretu u novinama ili časopisu* ($\chi^2=7,331$, $ss=1$, $a p=0,007$), možemo uočiti kako je najveći postotak odgovora ($n>10$) za pušače i povremene pušače zabilježen za *da* što navodi 39 ispitanika (70,9%), dok kod nepušača i bivših pušača najveći udio odgovora bilježimo za *ne* 230 ispitanika (48,3%).

Pogledaju li se odgovori ispitanika na pitanje *izložena električna cigareta za prodaju* ($\chi^2=10,930$, $ss=1$, $a p=0,001$), možemo uočiti kako je najveći postotak odgovora ($n>10$) za pušače i povremene pušače zabilježen za *da* što navodi 90 ispitanika (60,8%), za nepušače i bivše pušače najveći udio odgovora bilježimo za *ne* 188 ispitanika (49,1%).

Hi kvadrat testom dokazano je kako je s obzirom na pušački status kod pitanja *sponzorirani događaji od strane proizvođača električnih cigareta* ($\chi^2=5,402$, $ss=1$, a $p=0,020$), najveći postotak odgovora ($n>10$) za pušače i povremene pušače zabilježen za *da* što navodi 21 ispitanika (75,0%), za nepušače i bivše pušače najveći udio odgovora bilježimo za *ne* 238 ispitanika (47,5%).

Hi kvadrat testom dokazano je kako je s obzirom na pušački status kod pitanja *molim Vas da sljedeće izjave pročitate pažljivo i zabilježite samo jednu koja se odnosi na Vas* ($\chi^2=417,328$, $ss=6$, a $p=0,000$), najveći postotak odgovora ($n>10$) za pušače i povremene pušače zabilježen za *pušim svaki dan cigarete* što navodi 199 ispitanika (98,5%), za nepušače i bivše pušače najveći udio odgovora bilježimo za bivši pušač 67 ispitanika (98,5%).

Hi kvadrat testom dokazano je kako je s obzirom na pušački status kod pitanja *jeste li trenutno pušač električne cigarete* ($\chi^2=5,576$, $ss=1$, a $p=0,018$), najveći postotak odgovora ($n>10$) za pušače i povremene pušače zabilježen za *da* što navodi 23 ispitanika (74,2%), za nepušače i bivše pušače najveći udio odgovora bilježimo za *ne* 238 ispitanika (47,6%).

Logička regresija

Za navedeni skup pitanja provedena je logička regresija, kako bi se ustanovilo postoji li povezanost mjesta stanovanja, pušačkog statusa i profesije s obzirom na pitanja: *koliko je vaše trenutno znanje o električnoj cigareti, što mislite o štetnosti električne cigarete, ostavlja li električna cigareta neugodan zadah u ustima, što mislite o dimu koji ostavlja električna cigareta, pušenjem e-cigareta smanjuje se broj dnevno popušanih klasičnih cigareta, pušenje e – cigareta pomaže u odvikavanju od pušenja, smatrate li da pušenje električnih cigareta dovodi do zdravstvenih problema usne šupljine kao što su gubitak zuba, paradontoza, karcinom.*

Tablica 37: Varijable u jednadžbi –mjesto stanovanja

	B	S.E.	Wald	df	Sig.	Exp(B)
Znanje o električnoj cigareti	-,057	,286	,040	1	,841	,944
Štetnost električne cigarete	,216	,204	1,112	1	,292	1,241
Neugodan zadah u ustima	2,293	1,095	4,387	1	,036	9,907
Dim koji ostavlja električna cigareta	,137	,191	,516	1	,473	1,147
Pušenjem e-cigareta smanjuje se broj dnevno popušanih klasičnih cigareta	,060	,127	,219	1	,640	1,062
Pušenje e – cigareta pomaže u odvikavanju od pušenja	,035	,117	,092	1	,762	1,036
Smatrate li da pušenje električnih cigareta dovodi do zdravstvenih problema usne šupljine	,034	,123	,077	1	,781	1,035
Konstanta	-5,249	2,412	4,738	1	,030	,005

a. Variable(s) entered on step 1: vaznoznanje, stetnosti, ostavlja, odimu, klasicnih, odvikavanju, zdravstvenih.

Tablica 38: Ostavlja li električna cigareta neugodan zadah u ustima - mjesto stanovanja

		Živite u mjestu		Ukupno
		Do 5000 stanovnika	Više od 5000 stanovnika	
Ostavlja li električna cigareta neugodan zadah u ustima	Ostavlja više neugodan zadah od obične cigarete	6	2	8
	Ostavlja manje neugodan zadah od obične cigarete	108	165	273
Ukupno		114	167	281

Iz Tablice 37 vidimo da kod ispitanika koji žive u mjestu većem od 5000 stanovnika postoji za 9,907 veću vjerojatnost da smatraju kako električna cigareta *ostavlja manje neugodan zadah od obične cigarete*, u odnosu na one ispitanike koji žive u mjestu manjem od 5000 stanovnika. I ovim testom ustanovilo se kako je mjesto života bitan čimbeniku stavovima o električnoj cigareti.

Za ostale, varijable u istraživanju vrijednost signifikantnosti modela je veća od 0,05, što znači da regresija nije statistički značajna.

Tablica 39: Varijable u jednadžbi –pušački status

	B	S.E.	Wald	df	Sig.	Exp(B)
Znanje o električnoj cigareti	,222	,310	,510	1	,475	1,248
Štetnost električne cigarete	,343	,222	2,384	1	,123	1,409
Neugodan zadah u ustima	1,149	,809	2,017	1	,156	3,154
Dim koji ostavlja električna cigareta	-,418	,202	4,297	1	,038	,658
Pušenjem e-cigareta smanjuje se broj dnevno popušanih klasičnih cigareta	,080	,138	,333	1	,564	1,083
Pušenje e – cigareta pomaže u odvikavanju od pušenja	-,214	,126	2,877	1	,090	,807
Smatrate li da pušenje električnih cigareta dovodi do zdravstvenih problema usne šupljine	-,071	,130	,296	1	,586	,932
Konstanta	-1,597	1,920	,691	1	,406	,203

a. Variable(s) entered on step 1: vaznoznanje, stetnosti, ostavlja, odimu, klasicnih, odvikavanju, zdravstvenih.

Tablica 40: Što mislite o dimu koji ostavlja električna cigareta –pušački status

		Pušački status		Ukupno
		Nepušači i bivši pušači	Pušači i povremeni pušači	
Što mislite o dimu koji ostavlja električna cigareta	ima ga više nego kod obične cigarete	65	120	185
	ima ga manje nego kod obične cigarete	95	86	181
	nema ga uopće	23	27	50
Ukupno		183	233	416

Iz Tablice 39 vidimo da kod ispitanika koji su pušači ili povremeni pušači postoji za 0,658 veću vjerojatnost da smatraju kako kod električne cigarete ima više dima nego kod obične cigarete, u odnosu na one ispitanike koji su nepušači ili bivši pušači.

Za ostale, varijable u istraživanju vrijednost signifikantnosti modela je veća od 0,05, što znači da regresija nije statistički značajna.

Tablica 41: Varijable u jednadžbi – profesija

	B	S.E.	Wald	df	Sig.	Exp(B)
Znanje o električnoj cigareti	,097	,283	,117	1	,733	1,101
Štetnost električne cigarete	,188	,200	,880	1	,348	1,207
Neugodan zadah u ustima	1,702	1,096	2,412	1	,120	5,483
Dim koji ostavlja električna cigareta	,335	,190	3,089	1	,079	1,397
Pušenjem e-cigareta smanjuje se broj dnevno popušanih klasičnih cigareta	-,275	,130	4,474	1	,034	,760
Pušenje e – cigareta pomaže u odvikavanju od pušenja	,163	,118	1,908	1	,167	1,177
Smatrate li da pušenje električnih cigareta dovodi do zdravstvenih problema usne šupljine	,100	,121	,679	1	,410	1,105
Konstanta	-4,700	2,388	3,874	1	,049	,009

a. Variable(s) entered on step 1: vaznoznanje, stetnosti, ostavlja, odimu, klasicnih, odvikavanju, zdravstvenih.

Tablica 42: Pušenjem e-cigareta smanjuje se broj dnevno popušanih klasičnih cigareta - profesija kategorije

		Profesija kategorije		Ukupno
		Ostalo	Zdravstvo	
Pušenjem e-cigareta smanjuje se broj dnevno popušanih klasičnih cigareta	uopće se ne slažem	38	45	83
	donekle se ne slažem	24	24	48
	niti se slažem, niti se ne slažem	107	93	200
	slažem se	59	30	89
	u potpunosti se slažem	60	49	109
Ukupno		288	241	529

Iz Tablice 41 vidimo da kod ispitanika koji rade u zdravstvu postoji za 0,760 veću vjerojatnost se ne slažu kako se *pušenjem e-cigareta smanjuje broj dnevno popušanih klasičnih cigareta*, u odnosu na one ispitanike koji ne rade u zdravstvu.

Za ostale, varijable u istraživanju vrijednost signifikantnosti modela je veća od 0,05, što znači da regresija nije statistički značajna.

Tablica 43: Varijable u jednadžbi – profesija

	B	S.E.	Wald	df	Sig.	Exp(B)
Znanje o električnoj cigareti	,097	,283	,117	1	,733	1,101
Štetnost električne cigarete	,188	,200	,880	1	,348	1,207
Neugodan zadah u ustima	1,702	1,096	2,412	1	,120	5,483
Dim koji ostavlja električna cigareta	,335	,190	3,089	1	,079	1,397
Pušenjem e-cigareta smanjuje se broj dnevno popušanih klasičnih cigareta	-,275	,130	4,474	1	,034	,760
Pušenje e – cigareta pomaže u odvikavanju od pušenja	,163	,118	1,908	1	,167	1,177
Smatrate li da pušenje električnih cigareta dovodi do zdravstvenih problema usne šupljine	,100	,121	,679	1	,410	1,105
Konstanta	-4,700	2,388	3,874	1	,049	,009

a. Variable(s) entered on step 1: vaznoznanje, stetnosti, ostavlja, odimu, klasicnih, odvikavanju, zdravstvenih.

Tablica 44: Pušenjem e-cigareta smanjuje se broj dnevno popušenih klasičnih cigareta - profesija kategorije

		Profesija kategorije		Ukupno
		Ostalo	Zdravstvo	
Pušenjem e-cigareta smanjuje se broj dnevno popušenih klasičnih cigareta	uopće se ne slažem	38	45	83
	donekle se ne slažem	24	24	48
	niti se slažem, niti se ne slažem	107	93	200
	slažem se	59	30	89
	u potpunosti se slažem	60	49	109
Ukupno		288	241	529

Iz Tablice 43 vidimo da kod ispitanika koji rade u zdravstvu postoji za 0,760 veću vjerojatnost se ne slažu kako se *pušenjem e-cigareta smanjuje broj dnevno popušenih klasičnih cigareta*, u odnosu na one ispitanike koji ne rade u zdravstvu.

Za ostale, varijable u istraživanju vrijednost signifikantnosti modela je veća od 0,05, što znači da regresija nije statistički značajna.

5. RASPRAVA

Električna cigareta je novitet na tržištu, popularna među mlađom populacijom i među pušačima koji traže sredstvo za prestanak pušenja. U svijetu trenutno postoji premalo istraživanja na temu električne cigarete, a ona koja postoje obično koriste usporedbu s duhanskim cigaretama. Zbog nedostatka istraživanja i općenito malog broja korisnika električne cigarete (6,5% populacije), ne može se utvrditi njena učinkovitost.

Prema rezultatima istraživanja provedenog u Španjolskoj (Percepcija elektronskih cigareta u općoj populaciji: premašuje li njihova korist rizike?/

Perception of electronic cigarettes in the general population: does the rusefulness outweigh their risks?), na uzorku od 336 muškaraca i 400 žena provedenog između ožujka 2013. i veljače 2014. godine: 79,2% osoba je odgovorilo da su se susreli s pojmom električna cigareta, 29,9% ispitanika smatra kako električna cigareta koristi kod smanjenja broja duhanskih cigareta (34).

Rezultati ovog istraživanja pokazuju :

U ispunjenom anketnom obrascu u kojemu su 152 ili 28,6% muškarci, a 379 ili 71,4% žene, na pitanje: Zna li za pojam električna cigareta? ; 520 ili 97,9% odgovorilo da, dok samo 11 ili 2,1% osoba je odgovorilo s ne.

U istraživanju provedenom u Rumunjskoj (Mišljenje i praksa u vezi s korištenjem električne cigarete među rumunjskim srednjoškolicima i studentima / Opinions and practices regarding electronic cigarette use among Romanian high school students); pušača je bilo 52,3%, bivših pušača 29,2% i onih koji nikad nisu probali 8,7%.

Na pitanje gdje su se susreli s pojmom e-cigareta odgovorili su: internet 57,6%, prodajna mjesta 27,1%, novine 14%, prijatelji 65,2% i roditelji 14,6% (35).

Istraživanjem smo dobili rezultate u kojima od ispitanika pušača: 231 ili 43,5%, nepušača 181 ili 34,5%, bivših pušača 63 ili 10,2% te povremenih pušača 54 ili 10,2%..

Na pitanje „Gdje ste se susreli s pojmom e-cigareta?“ ispitanici su odgovorili; televizija: 64 ili 12,1%, internet 120 ili 22,7%, novine 5 ili 0,9%, te prijatelji, roditelji, znanci 340 ili 64,3%.

Navedena istraživanja koja su provedena u Španjolskoj i Rumunjskoj međusobno su uspoređena, te navode kako ispitanici osobe ocjenjuju e-cigaretu korisnom za smanjenje pušenja, ali ne za prestanak pušenja.

WHO isto navodi da kako bi se izbjeglo stvaranje pogrešne ideje o njihovoj uporabi treba ograničiti reklamiranje od strane proizvođača. Važno je da građani dobiju stvarne informacije o štetnosti koje proizlaze iz istraživanja.

Nažalost, sva istraživanja uspoređuju e-cigaretu s duhanskom, te nije nađena razlika između štetnosti i pozitivnog učinka. Također, navode kako nije dokazano da pomažu kod dugoročnog prestanka pušenja, mogu pomoći kod relapsa bivših pušača. Do pogreške informiranosti dovodi što se o e-cigareti uči iz tradicionalnih izvora medija. Eksperimentiranje s e-cigaretom nije povezano s namjerom da prestanu pušiti u budućnosti, nego je ipak znatizelja na prvom mjestu zašto se e-cigareta isprobava.

Vrlo zanimljivo istraživanje provedeno je u Egiptu gdje su u najvećem broju anketirani muškarci, njih 75,4% te 24,6% žena. Nijedan od ispitanika nije izjavio da koristi električnu cigaretu. Ovim istraživanjem na pitanje: „Jeste li trenutno pušač električne cigarete?“ : 31 ili 5,8% odgovorilo je da, a 500 ili 94,2% odgovorilo je ne.

U Hrvatskoj u školama nije pokrenuta značajnija akcija na snažnijem i zastupljenijem odgoju za nepušenje. Anketom su prikupljeni podatci o stavovima učitelja osnovnih i srednjih škola. Većina smatra da mlade valja upućivati na štetnost pušenja nastavnim programom. Malo je učinjeno na poticanju izrade izvora znanjanimijenjenih tom dijelu odgoja i obrazovanja.

U odgoju za nepušenje krajnji cilj je prihvaćanje nepušenje kao način ponašanja. Iako se u pripremama za nastavu postavljaju zadaće ovog odgoja, teško je ispitati koliko su one ostvarene(32).

Kako je već navedeno, primarna zdravstvena zaštita je pokretač i koordinator djelovanja u suzbijanju pušenja preostalog zdravstva i cjelokupnog društva.

Prvi je cilj stručno informiranje učenika i studenata o suvremenim spoznajama o štetnosti duhanskog dima za zdravlje pojedinca, obitelji i društva. Drugi cilj je da nakon toga sami učenici i studenti odluče hoće li biti pušači ili nepušači.

Krajnji je cilj smanjivanje broja pušača svih dobnih skupina pučanstva (1).

6. ZAKLJUČAK

Pušenje je javnozdravstveni problem u cijelom svijetu. Ne samo da šteti pušačima već i ljudima koji ih okružuju. Iako je općepoznato da pušenje stvara ovisnost, djeluje na živčani sustav u manjoj mjeri nego ostali oblici ovisnosti, ali ipak stvara ovisnost o nikotinu.

Mnogi pokušaji prestanka pušenja nisu pokazali neke pozitivne uspjehe, dok se na tržištu nije pojavila električna cigareta, alternativa za duhansku cigaretu za koju se misli da je manje štetna. No, je li doista tako? Nema znanstvenih dokaza o tome koje su posljedice pušenja električne cigarete.

Iako one ne proizvode dim duhana, sadrže nikotin i druge potencijalno štetne kemikalije kao što su formaldehid i acetaldehid. Električne su cigarete sve popularnije među tinejdžerima, prvenstveno zbog znatizelje i cijene jer su jeftinije od duhanskih cigareta. Najčešće ih koriste pušači kao sredstvo za odvikavanje od pušenja, iako nije dokazana njihova učinkovitost kod prestanka pušenja.

Posljedice pušenja duhana za zdravlje, jasno pokazuju da je pušenje bolest koju treba prevenirati i liječiti kao i druge bolesti ovisnosti

Valja istaknuti da ne postoje "zdrave cigarete" niti neopasno pušenje i da prestanak pušenja donosi niz zdravstvenih, emocionalnih, društvenih, financijskih i drugih prednosti.

7. LITERATURA

1. Šimunić M. Zašto ne pušiti, Zagreb 1997., str 24,27,148
2. Republika Hrvatska Ministarstvo zdravlja, AKCIJSKI PLAN ZA JAČANJE NADZORA NAD DUHANOM ZA RAZDOBLJE OD 2013. DO 2016. GODINE, Zagreb, siječanj 2013. Str 3, 9. Dostupno na: <https://vlada.gov.hr/UserDocsImages//Sjednice/Arhiva//74.%20-%2011.pdf>
3. Matešin K. Štetni učinci pušenja, Javno zdravstvo, broj 2, lipanj 2013., 6:8, Dostupno na: http://www.nzjz-split.hr/casopis/022013/Casopis2_13web.pdf
4. Russian Federation Conference of the Parties to the WHO Framework Convention on Tobacco Control Six th session Moscow, 13–18 October 2014, str.1. Dostupno na: http://apps.who.int/gb/fctc/PDF/cop6/FCTC_COP6_10Rev1-en.pdf
5. Millar S. A. , Chowdhury A. , Cardon N. A. Consumer Product Safety Commission Gains New Authority Over Some Nicotine-Containing E-Liquid Packages, Sunday, March 20, 2016, str 1. Dostupno na: <http://www.natlawreview.com/article/consumer-product-safety-commission-gains-new-authority-over-some-nicotine-containing>
6. Charney N. America's vaping revolution: How suspicious should we really be of the e-cigarette craze? SALON, DEC 7 2014., PROČIŠĆENI TEKST http://www.salon.com/2014/12/07/americas_vaping_revolution_how_suspicious_should_we_really_be_of_the_e_cigarette_craze/
7. Ballis M. Who Invented Electronic Cigarettes?, pročišćeni tekst (online): Dostupno na <http://inventors.about.com/od/estartinventions/a/Electronic-Cigarettes.htm>
8. Jacobs E., Robinson D. E-cigarettes: no smoke without fear, APRIL 17, 2014, pročišćeni tekst (online), Dostupno na: <https://www.ft.com/content/ed185b54-c5e0-11e3-a7d4-00144feabdc0>
9. Denham A. Brothers who took a punt on a new market, 2013., pročišćeni tekst (online). Dostupno na: <http://www.cityam.com/article/brothers-who-took-punt-new-market>
10. Spinfue T. Vaping Terminology, December 17, 2014., pročišćeni tekst (online). Dostupno na: <https://spinfuel.com/vapers-glossary>
11. Rowell T. R., Tarran R. Will chronic e-cigarette use cause lung disease? American Journal of Physiology – American Physiological Society, str. 9- 15, 2015. Dostupno na: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4683316/>
12. Report by WHO Electronic Nicotine Delivery Systems and Electronic Non-Nicotine Delivery Systems, August 2016., str.2. Dostupno na: http://www.who.int/fctc/cop7/FCTC_COP_7_11_EN.pdf

13. Slika 1. Unutarnji i vanjski izgled električne cigarete. Dostupno na:
https://www.google.hr/search?q=izgled+e+cigarete&espv=2&biw=1366&bih=638&site=webhp&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=0ahUKEwj2uWGwq3RAhXBuxQKHbl-D_EQ_AUIBigB&dpr=1#imgsrc=cqXeYCLFHROSEM%3A (06.01.2017.)
14. Slika 2. Bočice u kojima se nalaze različite vrste aroma za električnu cigaretu. Dostupno na:
<https://encryptedtbn3.gstatic.com/images?q=tbn:ANd9GcSWysl2ntGCaOH9RFhZHTc1MultHdQcjd09aFFksCITwIVu0JZsAg> 06.01.2017.
15. Rahma M. A , Hann N., Wilson A., Worrall-Carter L. Tobacco Induced Diseases.; licensee BioMed Central. 2014., pročišćeni tekst. Dostupno na:
<https://tobaccoinduceddiseases.biomedcentral.com/articles/10.1186/1617-9625-12-21>
- 16 . Pepper K.J., Emery S. L. Ribisl K. M. Southwell B. G. Brewer N. T. Effects of advertisements on smokers' interesting trying e-cigarettes: Effects of advertisements on smokers' interestin trying e-cigarettes: the roles of product comparison and visual cues, 2014. Dostupno na: http://tobaccocontrol.bmj.com/content/23/suppl_3/iii31.full
17. England LJ, Bunnell RE, Pechacek TF, Tong VT, McAfee TA. Nicotine and the Developing Human: A Neglected Element inthe Electronic Cigarette Debate. *American journalof preventive medicine*. 2015;49(2):286-293. Dostupno na:
<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4594223/>
18. Pepper JK, Brewer NT. Electronic nicotine delivery system (electronic cigarette) awareness, use, reactions and be liefs: a systematic review. *Tobacco control*. 2014;23(5):375-384. Dostupno na: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4520227/>
19. Primack B.A., Soneji S., Stoolmiller M. Progression to Traditional Cigarette Smoking After Electronic Cigarette Use Among US Adolescentsand Young Adults.,; etal *JAMA Pediatr*. 2015;169(11):1018-1023 . Dostupno na:
<http://jamanetwork.com/journals/jamapediatrics/fullarticle/2436539>
20. National Institute on Drug Abuse Electronic Cigarettes (e- Cigarettes)1:2, 2016. Dostupno na:
https://d14rmgtrwzf5a.cloudfront.net/sites/default/files/electroniccigarettesdrugfacts_final_072016.pdf
21. Feldman E. A. Layers of Law: TheCaseof E-Cigarettes, University of Pennsylvania Law School, 2014, str . 123. Dostupno na:
http://scholarship.law.upenn.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=2577&context=faculty_scholarship
22. Zeller M. FDA's New Regulations for E-Cigarettes, Cigars, and All Other Tobacco Products, 2016., pročišćeni tekst. Dostupno na:
<https://www.fda.gov/TobaccoProducts/Labeling/RulesRegulationsGuidance/ucm394909.htm>

23. Food and Drug Administration Vaporizers, E-Cigarettes, and other Electronic Nicotine Delivery Systems (ENDS) pročišćeni tekst, 2016, pročišćeni tekst. Dostupno na: <https://www.fda.gov/TobaccoProducts/Labeling/ProductsIngredientsComponents/ucm456610.htm>
24. Kadowaki J, Vuolo M, Kelly BC. A Review of the Current Geographic Distribution of and Debate Surrounding Electronic Cigarette Clean Air Regulations in the United States. *Health & place*. 2015;0:75-82. Dostupno na: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4305454>
25. Food and Drug Administration Department of Health and Human, Vol. 81 Tuesday, No. 90, 2016., pročišćeni tekst. Dostupno na: <https://www.federalregister.gov/documents/2016/05/10/2016-10685/deeming-tobacco-products-to-be-subject-to-the-federal-food-drug-and-cosmetic-act-as-amended-by-the>
26. European commission, Brussels, 26 February 2014, pročišćeni tekst. Dostupno na: http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-14-134_en.htm (06.01.2017.)
27. National conference of state legislatures, ALTERNATIVE NICOTINE PRODUCTS, ELECTRONIC CIGARETTES, 2016. pročišćeni tekst (online). Dostupno na: <http://www.ncsl.org/research/health/alternative-nicotine-products-e-cigarettes.aspx>
28. Bullen, C., Howe, C., Laugesen, M., Mc Robbie, H., Parag, V., Williman, J., . . . Walker, N. (2013). Electronic cigarettes for smoking cessation: a randomised controlled trial. *Lancet*, 382(9905), 1629-1637. 2014. Dostupno na: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/25515689>
29. Kim J J., Smith R. The FDA E-cigarette Regulations on Public Health Policy, Vol. 12 No. 10, 2016. Dostupno na: http://www.americanbar.org/publications/aba_health_esource/2015-2016/june/ecigarette.html
30. Lukasz GM, Jakub K, Michal G, et al. Levels of selected carcinogens and toxicants in vapor from electronic cigarettes. *Tobacco control*. 2014;23(2):133-139. Dostupno na: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4154473/#!po=2.38095>
31. Rakijašić M. Navike pušenja duhana i stavovi prema pušenju kod učenika koji pohađaju srednju medicinsku školu i gimnaziju u Virovitici (diplomski rad), 2015. , str. 9 Dostupno na: <https://repozitorij.mef.unizg.hr/islandora/object/mef%3A701/datastream/PDF/view>
32. Čop N, Perina I., Hudek J., Kako odgojiti nepušača?, Školska knjiga Zagreb, 1993. str. 22,35,36,40, 69-71.
- 33 . Bill Blatt 8 Tips to Quit Smoking for Good in 2017 , 2017. Pročišćeni tekst (online). Dostupno na: <http://www.lung.org/about-us/blog/2017/01/8-tips-to-quit-smoking.html>
34. Martinez-Sanchez J.M, Fu M., Martinez-Sanchez J.C., Salto E., Fernandez E. Perception of electronic cigarettes in the general population: does the usefulness outweigh their risks? 2014., Pročišćeni tekst. Dostupno na: <http://bmjopen.bmj.com/content/5/11/e009218>

35. Lotrean L.M. etal. / Sanit G. Opinions and practices regarding electronic cigarette use among Romanian high school students. 2016;30(5):366–369. Dostupno na: http://ac.els-cdn.com/S0213911116300863/1-s2.0-S0213911116300863-main.pdf?_tid=8dc9ae34-feac-11e6-9979-00000aacb360&acdnat=1488392954_b8b5bd8e36c1db2c38f04291b82488b2

8. KRATICE

FDA- Foodand Drug Administration

UK- United Kingdom

LED- LightEmitting Diode

SAD- Sjedinjene Američke Države

WHO- World Health Organization

9. SAŽETAK

Znamo li dovoljno o električnoj cigareti?

Uvod:

Svjetska zdravstvena organizacija upozorava da svakih osam sekundi u svijetu umire jedan čovjek uslijed posljedica štetnog djelovanja duhana. Prema procjenama, danas u svijetu puši milijardu i tri stotine milijuna ljudi, a blizu pet milijuna ljudi godišnje umire od posljedica pušenja.

Cilj istraživanja:

Online anketnim upitnikom ispitati znanje o električnoj cigareti i upotrebu električne cigarete koristeći se društvenim mrežama, utvrditi mišljenje te stavove o pušenju elektroničke cigarete u usporedbi s običnom cigaretom. Također će se analizirati povezanost korištenja e-cigarete i zdravstvenih problema

Metode rada:

Pomoću online anketnog upitnika anketirana je 531 osoba od 18 do 61+ dobne starosti. Neovisno o pušačkom statusu i znanju koje posjeduju.

Rezultati rada:

Konzumiranjem električne cigarete smanji se broj dnevno popušanih duhanskih cigareta ali nije dokazano da služe kao sredstvo odvikavanja od pušenja.

Zaključak:

Iako je još mnogo nedoumica oko upotrebe električne cigarete, njenom sastavu i štetnosti, veliki broj pušača pribjegava njenom korištenju iz zdravstvenih razloga, financijskih razloga i kao pomoć u smanjenju pušenja te prestanku pušenja.

Ključne riječi: *Pušenje, električna cigareta, štetnost pušenja, posljedice pušenja*

10.SUMMARY

Do we know enough about the electric cigarette?

The World Health Organization warns that every eight second in the world dyingmanis a consequence of the harmful effects of tobacco. According to estimates, today in the world of smoking billion and three hundred million people, close to five million people a year die fromt he effects of smoking.

Aim:

Online questionnaire to examine knowledge about electronic cigarettes and the use of electric cigarettes using social networks, determinet heop in ionand attitudes about smoking electronic cigarettes compared with regular cigarettes. It will also analyze t the connection between the use of e-cigarettes and health problems.

Methods:

With The online question air surveyed 531 people aged 18 to 61+ age. Regard less of smoking status and knowledge they possess.

Results:

Consum ptionofele ctriccigarettes reducet henumber of tobacco cigarettes smoked per day but hasnot been shown to serve as a means of giving up smoking .

Conclusion:

Al though many concerns about the use of electronic cigarettes, its composition and identification, a large number of smokers resort to its use for healt hreasons, financial reasons and to help reduce smoking and giving up smoking.

Keywords: *smoking, electronic cigarettes, harmful effects of smoking, effects of smokin*

11.PRILOZI

ANKETA O ZNANJU I KORIŠTENJU ELEKTRIČNIH CIGARETA

1.Spol?

- a) muški
- b) ženski

2.Dob?

- a) 18-30
- b) 31-40
- c) 41-50
- d) 51-60
- e) 61 +

3.Obrazovanje?

- a) osnovna škola
- b) srednja škola
- c)visoka škola
- d) magisterij
- e) doktorat

4.Profesija u kojoj radite?

- a) zdravstvo
- b) znanost
- c) trgovina
- d) ugostiteljstvo
- e) građevina
- f) obrazovanje
- g) nezaposlen/a
- h) ostalo

5. Pušački status?

- a) pušač
- b) nepušač
- c) bivši pušač
- d) povremeni pušač

6. Ukoliko ste prestali pušiti, što vam je pomoglo u odvikavanju od pušenja?

- a) nikotinski flasteri
- b) nikotinske žvake
- c) električna cigareta
- d) literatura
- e) čista volja
- f) ostalo

7. Jeste li čuli za električnu cigaretu?

- a) da
- b) ne

8. Ako ste čuli za električnu cigaretu, gdje ste čuli?

- a) televizija
- b) internet
- c) novine
- d) prijatelji, roditelji, poznanici

9. Koliko smatrate da je trenutno vaše znanje o električnoj cigareti?

- a) ne znam ništa
- b) samo sam čuo/la
- c) znam poprilično

10. Želite li znati nešto više o električnim cigaretama od trenutnog znanja?

- a) da
- b) ne

11. Jeste li probali električnu cigaretu?

- a) da
- b) ne
- c) želim probati
- d) ne želim probati

12. Zna li što se nalazi u električnoj cigareti?

- a) da
- b) ne

13. Koristi li tko od vaših prijatelja ili obitelji električnu cigaretu?

- a) da
- b) ne

14. Što mislite o štetnosti električne cigarete?

- a) manje je štetno od pušenja običnih cigareta
- b) nije štetno uopće
- c) jednako je štetno
- d) štetnije je od običnih cigareta

15. Smatrate li da pušenje električne cigarete pomaže kod odvikavanja od pušenja običnih cigareta?

- a) da
- b) ne

16. Smatrate li da električna cigareta uzrokuje karcinom?

- a) da
- b) ne

17. Smiju li svi koristiti električnu cigaretu?

- a) dozvoljeno je korištenje svim osobama
- b) u potpunosti je zabranjeno korištenje
- c) maloljetnim osobama, trudnicama i osobama osjetljivima na nikotin je zabranjeno

d) ne znam

18. Smije li se električna cigareta koristiti na mjestima gdje je obična cigareta zabranjena?

a) da

b) ne

19. Ostavlja li električna cigareta neugodan zadržak u ustima?

a) ostavlja više neugodan zadržak od obične cigarete

b) ostavlja manje neugodan zadržak od obične cigarete

c) ne ostavlja zadržak uopće

d) ne znam

20. Što mislite o dimu koji ostavlja električna cigareta?

a) ima ga više nego kod obične cigarete

b) ima ga manje nego kod obične cigarete

c) nema ga uopće

d) ne znam

21. Jeste li vidjeli bilo koje od navedenog u zadnjih 7 dana?

Reklamu za električnu cigaretu na TV-u ili radiju?

Da- Ne

Reklamu za električnu cigaretu u novinama ili časopisu?

Da- Ne

Reklamu za električnu cigaretu izvan kuće (poster, plakati, mjesta za oglašavanje)?

Da -Ne

Izložena električna cigareta za prodaju?

Da- Ne

Video ili slike električne cigarete na YouTube, Facebook, Instagram?

Da- Ne

Poznati ljudi s električnom cigaretom (filmovi, spotovi)

Da- Ne

Sponzorirani događaji od strane proizvođača električnih cigareta?

Da- Ne

22. Molim Vas da sljedeće izjave pročitate pažljivo i zabilježite samo jednu koja se odnosi na vas.

- a) nikad nisam pušio/ la cigaretu
- b) probao/la sam samo jednom ili dva puta pušiti
- c) ponekad pušim
- d) pušim svaki dan cigarete
- e) pušim ponekad električnu cigaretu
- f) pušim samo električnu cigaretu

23. Jeste li trenutno pušač električne cigarete?

- a) da
- b) ne

Procijenite svaku dolje navedenu tvrdnju ocjenom na skali od 1 do 5, gdje je: 5 = u potpunosti se slažem 4 = slažem se 3 = niti se slažem, niti se ne slažem 2 = donekle se ne slažem 1 = uopće se ne slažem

Pušenjem e-cigareta smanjuje se broj dnevno popušanih klasičnih cigareta. 1 2 3 4 5

Pušenje e – cigareta pomaže u odvikavanju od pušenja. 1 2 3 4 5

Smatrate li da pušenje električnih cigareta dovodi do zdravstvenih problema usne šupljine kao što su gubitak zuba, paradontoza, karcinom? 1 2 3 4 5

POPIS SLIKA U RADU

Slika broj 1. Unutarnji i vanjski izgled električne cigarete.....	4
Slika broj 2. Bočice u kojima se nalaze različite vrste aroma za električnu cigaretu.....	4

POPIS TABLICA U RADU

Tablica br.1. Ispitanici prema spolu.....	19
Tablica br.2. Ispitanici prema dobi.....	20
Tablica br.3. Ispitanici prema mjestu stanovanja.....	21
Tablica br.4. Ispitanici prema obrazovanju.....	22
Tablica br.5. Ispitanici prema profesiji u kojoj radite.....	23
Tablica br.6. Ispitanici prema pušačkom statusu.....	24
Tablica br.7. Što vam je pomoglo u odvikavanju od pušenja.....	25
Tablica br.8. Upoznatost s pojmom električna cigareta.....	26
Tablica br.9. Prvi put ste se susreli s pojmom električna cigareta cigareti.....	27
Tablica br.10. Znanje o električnoj.....	28
Tablica br.11. Postotci potvrdnih odgovora	29
Tablica br.12. Štetnost električne cigarete.....	30
Tablica br.13. Električna cigareta i karcinom.....	30
Tablica br.14. Smiju li svi koristiti električnu cigaretu.....	31
Tablica br.15. Korištenje na mjestima gdje je obična cigareta zabranjena.....	31
Tablica br.16. Neugodan zadah u ustima.....	32
Tablica br.17. Dim koji ostavlja električna cigareta.....	32
Tablica br.18. Reklama za električnu cigaretu.....	33
Tablica br.19. Slaganje sa izjavama.....	34
Tablica br. 20. Pušački status električne cigarete.....	34

Tablica br.21. Aritmetička sredina i postotci odgovora.....	35
---	----

Testiranje hi kvadrnt testom

Tablica br. 22. Usporedba odgovora ispitanika s obzirom na spol (pitanja: 6, 7,8 ,10, 11, 12, 13)	36
---	----

Tablica br. 23. Usporedba odgovora ispitanika s obzirom na spol (pitanja: 14, 16, 17, 18, 19, 20, 21)	37
---	----

Tablica br. 24. Usporedba odgovora ispitanika s obzirom na spol (pitanja: 21 , 22, 23, tvrdanja 3)	38
--	----

Tablica br. 25. Usporedba odgovora ispitanika s obzirom na dobne kategorije (pitanje: 6, 7, 8 , 9, 10, 11, 12, 13, 14, 16).....	40
---	----

Tablica br. 26. Usporedba odgovora ispitanika s obzirom na dobne kategorije (pitanje: 18, 19, 20, 21, 22).....	41
--	----

Tablica br. 27. Usporedba odgovora ispitanika s obzirom na dobne kategorije (pitanje: 23, tvrdnje:1,2,3).....	42
---	----

Tablica br. 28. Usporedba odgovora ispitanika s obzirom na mjesto stanovanja (pitanja: 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 16, 17).....	45
---	----

Tablica br. 29. Usporedba odgovora ispitanika s obzirom na mjesto stanovanja (pitanje: 18, 19, 20, 21, 22, 23).....	46
---	----

Tablica br. 30. Usporedba odgovora ispitanika s obzirom na mjesto stanovanja (tvrdnje: 1, 2, 3)	47
---	----

Tablica br. 31. Usporedba odgovora ispitanika s obzirom na obrazovanje (pitanje: 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14).....	49
---	----

Tablica br. 32. Usporedba odgovora ispitanika s obzirom na obrazovanje (pitanje: 16, 17, 18, 19, 20, 21).....	50
---	----

Tablica br. 33. Usporedba odgovora ispitanika s obzirom na obrazovanje (pitanje: 21, 22, 23, tvrdnje: 1, 2,3)	51
--	----

Tablica br. 34. Usporedba odgovora ispitanika s obzirom na pušački status (pitanje: 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 16, 17).....	53
--	----

Tablica br. 35. Usporedba odgovora ispitanika s obzirom na pušački status (pitanje: 18, 19, 20, 21, 22, 23).....	54
--	----

Tablica br. 36. Usporedba odgovora ispitanika s obzirom na pušački status (tvrdnje: 1, 2, 3).....	55
Logička regresija	
Tablica br. 37. Varijable u jednadžbi-mjesto stanovanja.....	58
Tablica br. 38. Ostavlja li električna cigareta neugodan zadah u ustima-mjesto stanovanja.....	59
Tablica br. 39. Varijabla u jednadžbi-pušački status.....	59
Tablica br. 40. Što mislite o dimu koji ostavlja električna cigareta-pušački status.....	60
Tablica br. 41. Varijable u jednadžbi-profesija.....	60
Tablica br. 42. Pušenjem električne cigarete smanjuje se broj dnevno popušanih klasičnih cigareta-profesija kategorije.....	61
Tablica br. 43. Varijabla u jednadžbi-profesija.....	61
Tablica 44: Pušenjem e-cigareta smanjuje se broj dnevno popušanih klasičnih cigareta - profesija kategorije.....	62

IZJAVA O AUTORSTVU ZAVRŠNOG RADA

Pod punom odgovornošću izjavljujem da sam ovaj rad izradio/la samostalno, poštujući načela akademske čestitosti, pravila struke te pravila i norme standardnog hrvatskog jezika. Rad je moje autorsko djelo i svi su preuzeti citati i parafraze u njemu primjereno označeni.

Mjesto i datum	Ime i prezime studenta/ice	Potpis studenta/ice
U Bjelovaru, <u>30.03.2017.</u>	VALENTINA SMOLA	Valentina Smola

Prema Odluci Visoke tehničke škole u Bjelovaru, a u skladu sa Zakonom o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, elektroničke inačice završnih radova studenata Visoke tehničke škole u Bjelovaru bit će pohranjene i javno dostupne u internetskoj bazi Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu. Ukoliko ste suglasni da tekst Vašeg završnog rada u cijelosti bude javno objavljen, molimo Vas da to potvrdite potpisom.

Suglasnost za objavljivanje elektroničke inačice završnog rada u javno dostupnom nacionalnom repozitoriju

VALENTINA SMOLA

ime i prezime studenta/ice

Dajem suglasnost da se radi promicanja otvorenog i slobodnog pristupa znanju i informacijama cjeloviti tekst mojeg završnog rada pohrani u repozitorij Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu i time učini javno dostupnim.

Svojim potpisom potvrđujem istovjetnost tiskane i elektroničke inačice završnog rada.

U Bjelovaru, 30.03.2017.

Valentina Smola
potpis studenta/ice